

İDARE

Dahiliye Vekâletinin aylık mecmuası

Yıl:4 KÂNUNUEVVEL 1931 Sayı:45

Resmî Kısım:

Vilâyetlerin inzibat komisyonları mukarreratı
Kanunlar
İcra vekilleri heyeti kararnameleleri
Tamimler
Tekâüt muamelesi ikmal edilenler
Vekâletın neşriyatı
Aramızdan ayrılanlar

Gavri Resmî Kısım :

Şehirler ve Belediyecilik

K. Naci

Mahallî İdareler Umum Müdür Muavini

Hukuku İdare

İbrahim Âli

Mülkiye Mektebi Hukuku idare Hocası

İlave :

Hukuku İdare (Berthelemy)

Tercüme eden :

M. Atıf

İktisat Vekâleti Ziraat Müsteşarı

İstanbul — Hamit Matbaası

1931

RESMÎ KISIM

Vilâyetler :
İnzibat komisyonları mukarreratı

Artvin

Yusufeli kazası Orman muhafaza memuru Kadri Efendi üç gün vazifesini tükettiğinden üç günlük maaşının kat'ı suretile ve Artvin varidat kâtibi Kenan Efendi muamelâtı günü gününe çıkarmadığından ihtar ile tecziye edilmişlerdir.

Bursa

Vilâyetin Muallim mekteplerine muavenet hissesini muntazaman merkeze gönderdiğinden dolayı Vilâyet Muhasebei Hususiye müdürü Tevfik Bey, Maarif Vekâleti Celilesince, ve, vilâyet mektupçuluk kalemi kâtiplerinden Leman Hanım, vazifesinde görülen intizamperverlik ve gayretinden dolayı vilâyetçe birer kıt'a takdirname ile taltif edilmişlerdir.

Çanakkale

Kaza mıntakası dahilinde müteaddit köprülerin sü'ratle

tamir ve inşaatını temine muvaffak olan Eceabat kaymakamı Celâl Beyle mühim bir köprü ile bir dispanser binasını yeniden ihya hususunda mesai ve muvaffakiyeti görülen Bayramiç kaymakam vekili Mazlum Bey bu bapta mesbuk hizmet ve mesailerinden dolayı vilâyetçe birer kıt'a takdirname ile taltif ve vazifede gösterdiği kayıtsızlığa binaen Geyikli nahiye müdürü Ziya Bey ihtar, vilâyet idare heyeti başkâtibi Emin, vilâyet idare heyeti ikinci kâtibi Mazhar, Vilâyet evrak kâtibi Neş'et, Sıhhiye kâtibi Fahri, idarei hususiye kâtiplerinden Adil, Lâpseki muhasebei hususiye tahsildarı İbrahim Beyler ihtar cezasile tecziye edilmişlerdir.

Denizli

1 : Tahsilâtında ihtilâsı anlaşılan Acıpayam kazası muhasebei hususiye tahsildarı Mustafa Efendi vilâyet inzibat komisyonunun 13/5/931 tarih ve 11 No: kararile kefalet kanununun «6» inci maddesine tevfikan memuriyetten ihraç edilmiştir.

2 : Tahsilâtında ihtilâsı anlaşılan Acıpayam kazası muhasebei hususiye tahsildarı Süleyman Efendi vilâyet inzibat komisyonunun 13/5/931 tarih ve 12 No: kararile kefalet kanununun altıncı maddesine tevfikan memuriyetten ihraç edilmistir.

3: Beş seneye mahkûm olan Buldan kazası nüfus memuru Yaşar Efendinin vilâyet inzibat komisyonunun 13/5/931 tarih ve «15 numaralı kararile memurin kanununun 49 uncu maddesine tevfikan memuriyetten ihracına karar verilmiştir.

4: Tahsilatlarında ihtilasları anlaşılan Acıpayam kazası muhasebei hususiye tahsildarlarından Apti ve Nihat Efendiler vilâyet inzibat komisyonunun 31/5/931 tarih ve 17 numaralı kararile kefalet kanununun 6 ıncı maddesine tevfikan memuriyetlerinden ihraç edilmişlerdir.

5 : Mezuniyetsiz ve mazeretsiz dört gün vazifesine devam etmediği anlaşılan Çal kazası muhasebei hususiye tahsildarlarından Mehmet Efendinin vilâyet inzibat komisyonunun 1/7/931 tarih ve 27 numaralı kararile memurin kanununun 30 uncu maddesi delâletile 1777 numaralı kanunun birinci maddesinin «C» fıkrasına tevfikan «15» günlük maaşının kat'ına karar verilmiştir.

6: Zevcesini şehadetnamesiz ebeye doğurtmak suretile ahvali memnuaya iştirak ettiği anlaşılan Sarayköy kazası nüfus memuru Esat Efendinin vilâyet inzibat komisyonunun 12/8/931 tarih ve 35 numaralı memurin kanununun 29 uncu maddesi delâletile 1777 numaralı kanunun altıncı maddesinin «B» fıkrasına tevfikan tevbihle tecziyesine karar verildi.

7: Varit görülen şikâyet ve tahkik raporları üzerine mahalli memuriyete devamı istihdamı caiz görülmiyen Sarayköy kazası nüfus memuru Esat Efendi vilâyet inzibat komisyonunun 26/8/931 tarih ve 41 numaralı kararile memurin kanununun 35 inci maddesine tevfikan mecburî tahvile tâbi tutularak Çal kazası nüfus memurluğuna nakledilmiştir.

8: Tahsilâtında betaet tekâsülü anlaşılan Çivril kazası muhasebei hususiye tahsildarlarından Eyüp Sabri Efendinin

vilâyet inzibat komisyonunun 26/11/931 tarih ve «55» numaralı kararı ile memur kanununun 30 uncu maddesi de- lâletile 1777 numaralı kanunun birinci maddesinin «C» fıkrasına tevfi kan üç günlük maaşının kesilmesine karar verilmiştir.

9: Tahsilatında betaet ve tekâsülü anlaşılan Buldan kazası muhasebe hususiye tahsildarlarından Abdullah Efendinin vilâyet inzibat komisyonunun 26/11/931 tarih ve 56 numaralı kararı ile memur kanununun 30 uncu maddesi delâletile 1777 numaralı kanunun birinci maddesinin «C» fıkrasına tevfi kan üç günlük maaşının kesilmesine karar verilmiştir.

10: Tahsilatında betaet ve tekâsülü anlaşılan Acıpayam muhasebe hususiye tahsildarlarından Kerim Efendinin vilâyet inzibat komisyonunun 26/11/931 tarih ve 57 numaralı kararı ile memur kanununun 30 uncu maddesi delâletile 1777 numaralı kanunun birinci maddesinin «C» fıkrasına tevfi kan üç günlük maaşının kesilmesine karar verilmiştir.

11 : Tahsilatında betaet ve tekâsülleri anlaşılan Çal kazası muhasebe hususiye tahsildarlarından Mehmet M. Ata ve Kâzım Efendilerin vilâyet inzibat komisyonunun 26/11/931 tarih ve 58 numaralı kararı ile memur kanununun 30 uncu maddesi delâletile 1777 numaralı kanunun birinci maddesinin «C» fıkrasına tevfi kan üç günlük maaşlarının kat ına karar verilmiştir.

12 : Kendi tesis ettiği Arap hurufat ile yazılı defterden tahsilâtta bulunduğu anlaşılan Tavas kazası muhasebe hususiye tahsildarlarından Mustafa Efendinin tahakkuk eden aciz ve

kabiliyetsizliğinden dolayı vilâyet inzibat komisyonunun 2/12/931 tarih ve 64 numaralı kararla tasfiye komisyonuna sevk edilmiştir.

13: Kalemin muamelâtını tedvire kâfi kabiliyet ve muvaffakiyet gösteremiyen vilâyet idare heyeti ikinci kâtibi Ali Rıza Efendi vilâyet inzibat komisyonunun 2/12/931 tarih ve 66 numaralı kararla dahiliye memurları kanununun 11 inci ve 1777 numaralı kanunun ikinci maddesine tevfikân mecburî tahvile tâbi tutulmuştur.

Kars

Kars vilâyeti tasfiye komisyonunca aciz ve kabiliyetsizlikleri tebeyyün eden Göle kazası nüfus memuru Halil, Ardahan kazası hususî muhasebe memuru Abdürrahman Beylerle, Sarıkamış kazası maliye tahsildarlarından Rasim, Yusuf ve Halil Efendiler memurin kanununun muvakkat birinci maddesi mucibince tasfiyeye tâbi tutulmuşlardır.

Kayseri

Sarhoşluğu itiyat edindiği ve bu itiyat saikasıle dairei resmîyede alenen rakı içtiği tebeyyün eden Kayseri esbak iskân memuru Enver Efendinin vilâyet inzibat komisyonunca memurin kanununun 33 üncü maddesi mucibince memuriyetten ihracına karar verilmiştir.

Manisa

Vilâyet evrak mümeyyizi Hayri, mezuniyetten bir gün

sonra vazifesi başına geldiğinden ihtar cezasile, Salihli nüfus memuru Ata, ve Salihli nüfus kâtibi Ali Beyler ise masalarında günlerce evrak bulundurup muamelesiz bıraktıklarından tev'bih cezasile tecziye edilmişlerdir.

Mardin

Maliye beşinci daire tahsildarı Abdürrezzak Efendi vazifesinde ihmal gösterdiğinden ihtar suretile tecziye edilmiştir.

Trabzon

Muhasebei hususiye müdürü Mehmet Naci Bey işlerinde görülen düzgünlük ve doğruluktan dolayı, vilâyet idare encümeni başkâtibi Remzi ve vilâyet daimî encümeni ikinci kâtibi Ahmet Beyler, memuriyet vazifelerini ifada görülen intizam ve mesailerinden dolayı birer kıt a taktirname ile taltif edilmişlerdir.

Van

Çaldıran nahiyesi müdürü Şamil Efendinin sui istimalinden ve Hoşap nahiye müdürü Kadri Efendinin müteaddit ihtarata rağmen vazifesindeki lâkaydisile beraber her ikisinin muamelâtı itibarile ehliyetsizlikleri ve nahiye müdürlüğü evsaf ve şeraitini haiz olmamalarına binaen tasfiyeleri icra ve bu baptaki kararın posta ile takdim kılındığı Van vilâyetinin 26/11/931 tarih ve 5101 numaralı telgrafnamesile bildirilmiş ve 29/11/931 tarihinde tasfiyeleri Vekâletçe tasdik edilmiştir.

İrtikâp ve sui istimalât ve şakilere karşı takibattaki müsamahası ve vazifesindeki ehliyet ve liyakatsizliği tahkikat ve cereyani muameleden anlaşılan Müküş müdürü Mustafa Efendi ile halka zulmeden ve vazifesinde irtikâp ve sui istimalât yapan ve ehliyetsizliği meşhut bulunan Timar müdürü Salih Efendinin memurin kanununun muvakkat birinci maddesine tevfikan tasfiye edildikleri Van vilâyetinin 2/12/931 tarih ve 427 numaralı tahriratile bildirilmiş ve tasfiyeleri 26/12/931 tarihinde Vekâletçe tasdik edilmiştir.

Kanunlar :

1891 numaralı kanun 4 şubat 1929 tarih ve 1389 numaralı kanunun «1» inci maddesine merbut cetvele bir fıkra ilâvesi hakkında olup Resmî Gazetenin 15/12/931 tarih ve 19 76 sayılı nüshasında münderiçtir.

1892 numaralı kanun Evkaf Umum Müdürlüğünün 1931 malî senesi bütçesinde münakale yapılması hakkında olup Resmî Gazetenin 15/12/931 tarih ve 1976 sayılı nüshasında münderiçtir.

**Teşkilâtı Esasive kanununun 95 inci
maddesinin tadili hakkında
Kanun**

Kanun No. 1893

Kabul tarihi: 10/12/1931
Neşri tarihi: 15/12/1931

Madde 1 — Teşkilâtı Esasiye Kanununun 95 inci maddesi şöyle tadil edilmiştir:

«Muvazeneî umumiye kanunu lâyihası ve buna bağlı bütçeler ve cetveller ile mülhak bütçeler Meclise malî yılbaşından en az üç ay evvel takdim olunur.»

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

12/12/1931

1894 numaralı kanun Evkaf Umum Müdürlüğünün 192 7 malî senesi hesabı kat'î kanunu olup Resmî Gazetenin 21/12 931 tarih ve 1981 numaralı nüshasında münderiçtir.

1095 numaralı kanun Balya, Karaaydın şirketi namına ithal olunacak Gazıölün üç sene müddetle gümrük resminden muafiyeti hakkında olup 21/12/1931 tarih ve 1981 numaralı Resmî Gazetede münderiçtir

---

1896 numaralı kanun 1931 bütçesinde münakale icrasına ve tahsisatı fevkalâde verilmesine dair olup Resmî Ga-

zetenin 22/12/931 tarih ve 1982 sayılı nüshasında münderiştir.

1897 numaralı kanun ispirto, ispirtolu içkiler inhisarı idaresinin 931 bütçesinde münakale icrasına dair olup Resmî Gazetenin 22/12/931 tarih ve 1982 sayılı nüshasında münderiştir.

1898 numaralı kanun Kuşpalazı seromu hakkında beynelmilel itilâfnameyi tadiîfen «7» ağustos 1930 tarihinde Paris'te tanzim ve imza edilmiş olan mukavelenin tasdikına dair olup Resmî Gazetenin 28/12/931 tarih ve 1987 sayılı nüshasında münderiştir.

**4 Şubat 1340 tarih ve 406 numaralı Telgraf
ve Telefon Kanununun 7 inci maddesinin
tadiline ve 29 uncu maddesine bazı
fıkralar ilâvesine dair**

Kanun

Kanun No. 1899

Kabul tarihi : 21/12/1931

Madde 1 — 406 numaralı telgraf ve telefon kanununun yedinci maddesi aşağıdaki tarzda tadil edilmiştir:

Telli ve telsiz telgraf ve telefon muhaberelerile konuşmalarının yazma, alma ve başlama işlerinde tercih sırası şudur:

- 1) Devletin emniyetine ve umumî asayişe ve insanların hayatının selâmetine müteallik muhaberele ve konuşmalar;
- 2) Yıldırım işaretli telgrafnameler ve telgraf muhaberelede telefon konuşmalarının teminine ait servis telgrafnameleri ve konuşmalar;
- 3) Hususî müstacel telgrafnameler ve konuşmalar;
- 4) Devlete ait müstacel telgrafnameler ve konuşmalar;
- 5) Hususî adi telgrafnameler ve konuşmalar;
- 6) Devlete ait adi telgrafnameler ve konuşmalar.

Madde 2 — 406 numaralı telgraf ve telefon kanununun yirmi dokuzuncu maddesine aşağıdaki fıkralar ilâve edilmiştir:

Yıldırım işaretli telgrafnamelerden beher kelime için on iki buçuk kuruş alınır. Bu nevi telgrafnamelerin hangi merkezler arasında kabul olunacağı Posta, Telgraf ve Telefon idaresince ayrıca ilân olunur.

Kot usulile yazılmış telgrafnamelerin ücreti on beş kuruştan aşağı olamaz.

Bu usul ile yazılacak telgrafnameler mecburî mukabeleye tâbidir.

Madde 3 — Bu kanun neşri tarihinden otuz bir gün sonra muteberdir.

Madde 4 — Bu kanunun hükümlerini icraya Dahiliye ve Maliye Vekilleri memurdur.

24/12/931

**4 Şubat 1340 tarih ve 406 numaralı
Telgraf ve Telefon Kanununun bazı
maddelerinin tezyifine dair**

Kanun

Kanun No. 1900

Kabul tarihi : 21/12/1931

Madde 1 — Bir telgrafname ücretinin iadesi atideki hallerin tahakkukuna ve mürsil tarafından telgrafnamenin tevdi tarihinden itibaren üç ay zarfında müracaat edilmesine vabestedir.

A) Telgrafname, mevridine telgraf hizmetinin kusuru dolayısıyla vâsıl olmamış ise veya posta ile vâsıl olacağı zamandan daha evvel varmamış ise;

B) Aralarında doğru muhabereye mahsus tel bulunan iki merkez arasında on iki saatlik ve diğer merkezler arasında yirmi dört saatlik bir mühletten sonra teslim edilmiş bulunursa (bu müddetlere merkezlerin kapalı bulunduğu saatler dahil değildir) ;

C) Telgrafname metni maksadı temin edemeyecek surette değişmiş ve mürselileyh tarafından müracaat edilerek telgraf merkezince tashih edilmemiş bulunursa.

Her hangi bir sebeple teahhür ihtimali mürsillere telgraf gişeleri tarafından vaktinde haber verilerek mes uliyet kendilerine ait olmak üzere kabul edilen teîgrafname ücretleri iade edilmez.

Madde 2 — A) Posta, Telgraf ve Telefon idaresi imkân ve lüzum göreceği yerlerde telgrafnamelerin sahiplerinden telefonla alınması ve onlara telefonla verilmesi usulünü alâkadarlara biltilâf tatbik edebilir. Bunlara telgraf sureti ayrıca gönderilir.

B) Bu hizmet için telefonla alınacak veya verilecek telgrafnamelerin her yirmişer kelimesi ve kesrinden beş kuruş munzam ücret alınır.

C) Kısa adres kaydı olanlar, namlarına gelecek telgrafnamelerin telefonla tebliğ edilmesini talep ettikleri takdirde bunlardan kısa adres abone bedeli alınırken her ay için ilâve olarak ve maktuan yüz kuruş alınır. Maktu tediye şeklini kabul etmeyenler telgrafname başına ücret tesviyesi suretile muamele ifasını talep edebilirler.

D) Telefonla tebliğin müstacelen icrasını talep edenlerden yukarıdaki ücretlerin üç misli alınır.

E) Posta, Telgraf ve Telefon idaresi lüzum göreceği yer ve vakitlerde tevziat hizmeti için kendilerde itilâf edilmemiş olan telefon aboneleri namına gelen telgrafnameleri de telefonla tebliğ edebilir. Bunlardan telefonla tebliğ ücreti alınmaz ve telgraf sureti ayrıca gönderilir.

Madde 3 — Telefon abonelerinden peşin olarak alınan konuşma ücretleri, mezkûr abonelerin gerek şehirler arası telefon konuşmalarından ve gerek telefonla telgraf merkezlerine tebliğ edecekleri telgrafname ücretlerinden hasıl olacak borçlarına karşılık tutulabilir.

Kendilerine tahriren vaki olacak tebliğ tarihinden itibaren bir ay zarfında borçlarını tesviye etmeyen abonelere ait devreleri kesmeğe Posta, Telgraf ve Telefon İdaresi mezundur.

Madde 4 — A) Müstacel konuşmalar için adi konuşma ücretinin üç misli alınır.

B) İşin az olduğu zamanlar zarfında yapılacak şehirler arası konuşmalarından yüzde yirmi beş tenzilât yapılır (saat on dokuzdan sonra başlayan bu zamanın başlangıç ve nihayet saatleri Dahiliye Vekâleti tarafından tayin olunur.)

Madde 5 — Posta, Telgraf ve Telefon İdaresi lüzum ve imkân göreceği şehir ve kasabalarda telefon tesisatı masrafım üçer aylık olarak dört taksitte istifaya mezundur.

Madde 6 — Şehir ve kasabalarda nakil masrafı hiç bir zaman tesis masrafını tecavüz edemez.

Madde 7 — Telgraf idaresi aboneler arasında hasıl olacak itilâflar üzerine muayyen saatlerde abonman usulile şehirler arası konuşmalarına müsaade edilebilir. Abonman usulündeki konuşmalar ücreti, işin çok olmadığı zamanlarda nısıf ve diğer zamanlarda iki mislidir. Abonman konuşmaları on beş veya otuz gün için yapılır. Abone mukavelesi, müddetin inkizasından en az beş gün evvel ya abone olanlar veya telgraf idaresi tarafından tahriren feshedilmediği takdirde müteakip on beş veya otuz gün için kendiliğinden devam eyler.

Bir abone konuşmasının azamî müddeti Posta, Telgraf ve Telefon idaresi tarafından tayin edilir. Abonenin taksiri olmaksızın her hangi bir sebeple konuşma mümkün olmıyan günlere kıstelyevm hesabı düşen ücret abone olanlara iade edilir.

Madde 8 — Şehirler arası konuşma ücreti, çağırılan ve çağırılan postalar arasında irtibat tesis olduğu andan itibaren tatbik olunur. Çağırılan posta tarafından merkezin davetine cevap verilince veren şahıs kim olursa olsun ücret tatbik olunur. Ancak davet eden abone konuşmasının muayyen bir şahıs veya muayyen bir munzam posta ile tesisini talep edebilir; bu takdirde aranılan şahsın bulunmadığı mevrit merkezine bildirilmiş olsa dahi davet ücreti istifa edilir.

Madde 9 — Davet eden abone talebini iptal etmek istediği takdirde iptal keyfiyeti, eğer bu talep abonenin daveti mukabil merkeze tebliğ edilmeden evvel vaki olmuş ise, hiç

bir ücrette tâbi tutulmaz; aksi takdirde davet ücreti istifa edilir.

Madde 10 — Çağırılan posta cevap vermediği takdir de keyfiyetin davet eden postaya haber verilmesi ile iktifa edilir. Ancak çağırılan postanın konuşmadan istinkâfi halinde veya konuşma sırası geldiği zaman davet eden posta cevap vermezse yalnız davet ücreti istifa edilir.

Madde 11 — Çağırılan veya çağırılan postanın davete cevap vermesi için saat on dört ile on dokuz arasında iki dakika ve diğer zamanlarda üç dakika beklenir. Bu müddet geçince irtibat talebi resen iptal edilir.

Madde 12 — Telefon hizmetinin kusurundan dolayı irtibat tesis edilmezse ücret tatbik edilmez; istifa edilmiş ise iade olunur, irtibatın tesisinden sonra konuşma şeraiti gayri kâfi bulunursa keza ücret istifa edilmez. Konuşma esnasında konuşanlar telefon hizmetinin her hangi bir kusuru dolayısıyla müşkülâta düşer olursa kaybettikleri zamanın mümkün olduğu kadar derhal telâfisine çalışılır. Maahaza abonelerin buna hak kazanabilmeleri, keyfiyetten kendi merkezlerini derhal haberdar etmelerde kabil olur.

Madde 13 — Ücret iadesi hakkında yukarıda zikredilmemiş haller ile telgraf ve telefona dair olup gerek 406 numaralı ve gerek bu kanunda tasrih edilmemiş olan haller hakkında milletler arasındaki telli ve telsiz telgraf nizamnamesinin bu hallere temas eden hükümleri tatbik edilir.

Madde 14 — Bu kanun neşri tarihinden otuz bir gün sonra muteberdir.

Madde 15 — Bu kanunun hükümlerini icraya Dahiliye ve Maliye Vekilleri memurdur.

24/12/1931

**876 numaralı Ankara Şehri Otomatik Telefon
Kanununun 5 Kânunuevvel 1928 tarih ve
1366 numaralı kanunla tadil edilmiş olan
1 inci maddesile 2 inci maddesinin 1 inci
ve 2 inci fıkralarının tadiline ve bu
kanuna bir madde ilâvesine dair
Kanun**

Kanun No. 1901

Kabul tarihi : 21/12/1931

Madde 1 — 876 numaralı Ankara şehri otomatik telefon kanununun 1366 numaralı kanunla tadil edilen birinci maddesindeki ücretlerden:

500 mükâlemeden fazla için mükâleme başına olan beş kuruş dört kuruşa;

2000 den fazla için mükâleme başına olan dört buçuk kuruş keza dört kuruşa tenzil edilmiştir.

İkinci muaddel maddedeki bedellerden:

Umumî Merkeze doğrudan doğruya bağlanacak tesisat için yüz metre hatta mukabil bir defaya mahsus olmak üzere gösterilen otuz lira yirmi beş liraya tenzil edilmiştir.

Mezkûr ikinci maddeye aşağıdaki hükümler ilâve edilmiştir:

Tesisat yapılması talep olunan mevkide evvelden yapılarak terkedilmiş ve henüz kaldırılmamış tesisat mevcut olduğu takdirde yeni aboneden ilk tesisat masrafının yalnız nısfı alınır.

Madde 2 — 876 numaralı Ankara şehri otomatik telefon kanununun 1366 numaralı kanunla ve bu kanunla tadil edilen birinci maddesi diğer şehir ve kasabalarda posta, telgraf ve telefon idaresi santralına bağlı olan telefonlar hak-

kında da tatbik olunur.

Madde 3 — Bu kanun 1 kânunusani 1932 tarihinden muteberdir.

Madde 4 — Bu kanunun hükümlerini icraya Dahiliye ve Maliye Vekilleri memurdur.

24/12/1931

«1902» numaralı kanun Evkaf Umum Müdürlüğünün «1931» malî senesi bütçe kanununa zeylolup Resmî Gazetenin 31 kânunuevvel 931 tarih ve «1999» numaralı nüshasında münderiçtir.

«1903» numaralı kanun «1931» senesi bütçesinde münakale yapılması hakkında olup Resmî Gazetenin 31 kânunuevvel 931 tarih ve «1990» numaralı nüshasında münderiçtir.

«1904» numaralı kanun Tütün inhisar İdaresinin 1931 senesi bütçesinde münakale icrasına dair olup Resmî Gazetenin 31 kânunuevvel 931 tarih ve «1990» numaralı nüshasında münderiçtir.

Menkul ve gayri menkul emval ile bunların intifa haklarının ve daimî velilerin mektumlarını haber verenlere verilecek ikramiyelere dair Kanun

Kanun No. 1605

Kabul tarihi : 26/12/1931

Madde 1 — Umumî veya hususî kanunlar ve muahedeler ahkâmına göre devlete ait veya hazine emrine mevdu olması lâzım geldiği halde hükümetin kayde müstenit itılai haricinde kalmış olan bilûmum menkul ve gayri menkul emval veya bu nevi emvalin intifa hakları ile senede merbut veya ipotekli ve ipoteksiz alacakları ve her nevi mevduat ve emanat ile esham ve tahvilâtı ve sigorta matlûplarını ihbar edenlere ihbar edilen emvalin veya intifa hakkının hâzineye aidiyeti tahakkuk ettikten sonra bu emvalin kıymetleri veya iki senelik intifa balığleri üzerinden aşağıdaki nisbetlere göre ikramiye verilir:

	Menkullerde yüze	Gayrimenkullerde yüzde
5,000 liraya kadar	30	20
25,000 liraya kadar, 5,000 lira dan yukarı olan kısım için	» 25	» 15
50,000 liraya kadar, 25,000 lira dan yukarı olan kısım için	» 15	» 12
100,000 liraya kadar, 50,000 liradan yukarı olan kısım için	» 10	» 10
100,000 liradan yukarı olan kısım için	-	» 7,5

Mühim ihbarlarda icra Vekilleri Heyeti kararile bu nisbetler icaba göre tezyit edilebilir.

Madde 2 — İhbar, devlet memurları tarafından vaki olduğu takdirde ihbar edenlere birinci maddenin şeraiti dahilinde ve bu maddedeki nisbetlerin yarısı miktarında ikramiye verilir.

Ancak birinci maddedeki emvalin ve intifa haklarının tahrir ve tahakkuku ile vazifedar olan memurlarla bu memurları sevk ve idare eden âmirlere ihbar mukabili olarak ikramiye verilir.

Madde 3 — Bu kanunun neşri tarihinden evvel vaki olup ta taallûk eylediği menkul ve gayri menkul emval ile intifa haklarının hâzineye aidiyetinin tahakkuk muamelesi henüz hitam bulmamış olan ihbarların muhbirlerine dahi bu kanunun hükümlerine göre ikramiye verilir.

Madde 4 — Verilecek ikramiyelerin hesabında menkul-lerin ve intifa haklarının o tarihteki miktar ve rayiç kıymetleri gayri menkullerin arazi ve bina vergileri kanunlarına göre tayin olunacak kıymetleri, esastır.

Madde 5 — Aşari atika ve defineler hakkındaki hususî hükümler, mer'îdir.

Madde 6 — Bina, arazi ve arsalardan tahrir harici kalanlar ile kazanç, hayvanlar, veraset ve intikal, muamele, dahili istihlâk ve damga gibi daimî vergilerden yanlış beyanname vermek veya çift defter tutmak veya sair suretlerle ketmedilmiş olanları haber verenlere tahakkuk edecek vergi ve misil cezaları mecmuu üzerinden aşağıdaki nisbetler dahilinde ikramiye verilir:

---

500 liraya kadar	yüzde 15
5,000 liraya kadar, 500 liradan yukarı olan kısım için	» 30lan
15,000 liraya kadar, 5,000 liradan yukarı olan kısım için	» 20
15,000 liradan yukarı olan kısım için	» 10

Bu nisbetlere göre hesap olunacak ikramiyenin üçte biri verginin kat 1 surette tahakkukunda ve üçte ikisi verginin tahsili akibinde verilir.

Muhbirleri mevcut olup ta tahakkuk muamelesi henüz intaç edilmemiş olan bu kabil mektumların muhbirlerine dahi işbu maddenin hükümlerine göre ikramiye verilir.

Bilûmum malmemurları ile tahrir ve tahmin heyetleri mensuplarına ve tahakkuk muamelesinde vazifedar olanlara ikramiye verilmez.

Madde 7 — Bu kanunun birinci ve altıncı maddelerinde yazılı mektumları zâhire çıkarmakta emsali meyanında fevkalâde hizmeti görülen varidat tahakkuk ve tetkik memurları buldukları mahallin en büyük malmemurunun talebi ve Maliye Vekâletinin takdir ve tensibi ile misil zamları fazlalarından iki maaş baliğine kadar nakten taltif olunabilirler.

Madde 8 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 9 — Bu kanunun icrasına Maliye Vekili me -
murdur.

29/12/1931

**Ecnebi memleketlerde hizmet etmekte olan
memur ve müstahdemlerin maaş, ücret ve
tahsisatlarının sureti tediyesi hakkında
Kanun**

Kanun No. 1906

Kabul tarihi : 28/12/1931

Madde 1 — Ecnebi memleketlerde hizmet etmekte olup maaş, ücret ve tahsisatları 22 temmuz 1931 tarih ve 1843 numaralı kanun hükümlerine göre İngiliz lirası üzerinden tediye olunan memur ve müstahdemlerin istihkakları baliğlerine 9,3 misli ilâve edilmek suretile Türk lirası olarak ve yahut bu baliğiler üç ayda bir tesbit olunacak İstanbul borsa rayicine göre, memur ve müstahdemlerin buldukları memleketler parasına tahvil edilerek, tesviye olunur.

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu kanunun hükümlerini icraya icra Vekilleri Heyeti memurdur.

29/12/1931

**Manisada (Beynelmilel Moris Şinasi Hastanesi)
namı altında inşa ve tesis edilecek hastane
için hariçten getirilecek eşyanın gümrük
resminden istisnasına dair
Kanun**

Kanun No. 1907

Kabul tarihi : 28/12/1931

Madde 1 — Manisa'da (Beynelmilel Moris Şinasi Hastanesi) namı altında müteveffa Moris Şinasi'nin varisi tara-

findan inşa ve tesis edilecek hastane için hariçten getirilecek inşaat, tesisatı sıhhiye ve fenniye ve tefrişata ait malzeme ve eşya ile alât, edevat ve ilâçlar bir defaya mahsus olmak üzere gümrük resminden istisna edilmiştir.

Madde 2 — Bu hastane için lâzım olan arazi hükümetçe mübayaa olunarak hastane namına meccanen teberrü olunur.

Madde 3 — Hastane, Türkiye Cümhuriyeti kanunları ve nizamları dairesinde parasız ve karşılığı kâfi gelmediği takdirde yatağının beşte biri nisbetine kadar ücretli olarak faaliyette bulunur.

Madde 4 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 5 — Bu kanunun hükümlerini icraya Maliye ve Sıhhat ve İçtimâî Muavenet Vekilleri memurdur.

29/12/1931

**Gazi Hazretlerinin, Samsuna rekzedilmek
üzere vürüt eden heykellerinin gümrük
resmile muamele vergisinden
muafiyetleri hakkında
Kanun**

Kanun No. 1908

Kabul tarihi : 28/12/1931

Madde 1 — Gazi Hazretlerinin, Samsun'a rekzedilmek üzere vürüt eden heykelleri gümrük resmile muamele vergisinden muafır.

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu kanunun hükmünü icraya Maliye Vekili memurdur.

19/12/1931

Gümrük ve İnhisarlar Vekâleti teşkiline dair Kanun

Kanun No. 1909

Kabul tarihi : 29/12/1931

Madde 1 — Gümrük ve devlet inhisarları işleriyle (Posta telgraf ve telefon hariç) meşgul olmak üzere Gümrük ve İnhisarlar Vekâleti teşkil edilmiştir.

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu kanunun icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.
29/12/1931

Ziraat Vekâleti teşkiline dair Kanun

Kanun No. 1910

Kabul tarihi : 29/12/1931

Madde 1 — Ziraat işleri İktisat Vekâletinden ayrılarak bu işlerle meşgul olmak üzere Ziraat Vekâleti namile yeniden bir Vekâlet teşkil olunmuştur.

Madde 2 — 16 kânunusani 1928 tarih ve 1200 numaralı kanun mülğadır.

Madde 3 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 4 — Bu kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

29/12/1931

**Devlet memurları maaşatının tevhit ve teadülü
hakkındaki 1452 numaralı kanuna müzeyyel
ve Gümrükler bütçesine tahsisat
verilmesine dair
Kanun**

Kanun No. 1911

Kabul tarihi : 29/12/1931

Madde 1 — Devlet memurları maaşatının tevhit ve teadülü hakkındaki 1452 numaralı kanuna merbut (2) numaralı cetvelin gümrükler kısmına işbu kanuna bağlı (1) numaralı cetvelde derece, adet, unvan ve miktarı maaşları yazılı teşkilât ilâve olunmuştur. Bunların maaşları 261 inci fasla mevzu tahsisat tasarrufatından tesviye olunur.

Madde 2 — Gümrükler Umum Müdürlüğü 1931 bütçesinde merbut (2) numaralı cetvelde yazılı yeniden açılacak fasıllara 9350 lira tahsisat ilâve olunmuştur.

Madde 3 — İnhisarlar bütçeleri maaş ve ücret tertiplerinden gösterilecek tasarrufat karşılık ittihaz olunmak üzere kadroları İcra Vekilleri Heyetince tasdik olunacak teşkilâtın 1931 malî senesi zarfında tatbikına mezuniyet verilmiştir.

Bu bütçelerin masraf tertiplerinden bedeli icar ve harcirah tertiplerine 30,000 liraya kadar münakale icrasına icra Vekilleri Heyeti karar verebilir. *

Madde 4 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 5 — Bu kanun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

29/12/1931

( ) numaralı Cetvel

Derece	Memuriyetin nev'i	Adet	Maaş Lira
2	Müsteşar	1	125
7	Hususî kalem müdürü	1	55
12	Kâtip (fifre memuru)	1	25

(2) numaralı Cetvel

Fasıl	M.	Muhassasatın nev'i	Lira
260		Vekil tahsisatı	2 000
289		Vekâlet otomobili masrafı	
	1	Mubayaa	6 000
	2	Tamir	100
	3	İşletme	1 250
		Fasıl yekûnu	7 350
		Yekûn	9 350

**Devlet memurları maaşatının tevhit ve teadülü hakkındaki
1452 numaralı kanuna müzeyyel
ve İktisat Vekâleti bütçesine
tahsisat ilâvesine dair
Kanun**

Kanun No. 1912

Kabul tarihi : 29/12/1931

Madde 1 — Devlet memurları maaşatının tevhit ve tea-

dl haknkdaki 1452 numaralı kanuna merbut (2) numaralı cetvel ile 1931 senesi (D) cetvelinin İktisat Vekâleti unvanı altındaki kısmına işbu kanuna baēlı (1) numaralı cetvelde derece, adet, unvan ve miktarı maaş ve ücretleri yazılı teşkilât ilâve olunmuştur, ilâve edilen bu teşkilâtın maaş ve ücretleri 622 ve 623 üncü fasıllara mevzu tahsisat tasarrufatından tesviye olunur.

Madde 2 — İktisat Vekâletinin 1931 senesi btçesi ba-kiyei muhassasatı İcra Vekilleri Heyeti kararıle iki vekâletçe istimal edilmek üzere tefrik edilir. Ancak malî sene inhayetine kadar bu iki vekâletçe istimal edilecek tahsisat kayıtları birlikte cereyan eder.

Madde 3 — Devlet memurları maaşatının tevhit ve teadülü hakkındaki kanuna merbut (2) numaralı cetvelde İktisat Vekâleti unvanı altındaki kadrolar icra Vekilleri Heyeti kararıle iki vekâlete tefrik ve bunun bir cetveli Büyük Millet Meclisine takdim olunur.

Madde 4 — 1931 senesi İktisat Vekâleti btçesinin işbu kanuna baēlı (2) numaralı cetvelde yazılı fasıl ve maddelerine 9350 lira tahsisat ilâve olunmuştur.

Madde 5 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 6 — Bu kanun hükümlerini icraya icra Vekilleri Heyeti memurdur.

29/12/1931

(1) numaralı Cetvel

Derece	Memuriyetin nev'i.	Adet	Maaş Lira
--------	--------------------	------	--------------

**Ziraat Vekâleti
Hususî Kaleni**

7	Müdür	1	55
12	Kâtip (şifre memuru)	1	25

Hukuk Müşavirliği

5	Hukuk müşaviri	1	80
12	Tetkik memuru	1	25
15	Kâtip	1	17,5

Zat İşleri Müdürlüğü

7	Müdür	1	55
---	-------	---	----

1931 senesi Bütçesinin (D) cetveline ilâve

Müşavir avukat Hademe
1

---

1 75 30

1537

iktisat Vekâleti

Maaş

Lira

7	Neşriyat ve İstatistik Müdürü	1	55
10	Neşriyat ve İstatistik Mümeyyizi	1	35
15	Neşriyat ve İstatistik kâtibi	1	1 7.5
12	Levazım memuru	î	25!

1931 senesi Bütçesinin (D) cetveline

ilâve

		Ücret
		Lira
Daktilo	2	60
Hadame	2	30

(2) numaralı Cetvel

Fasıl	M. Muhassasatın nev i	Lira
62!	Vekil tahsisatı	2 000
632	Vekâlet otomobili masrafı	
	1 Mubayaa	6 000
	2 Tamir	100
	3 işletme	1 250
	Fasıl yekûnu	7 350

İcra vekilleri heyeti kararnameleeri :

12 / 11 / 1931 tarih ve 11940 numaralı kararnamemeye zeyildir

Kararname No. 11986

Memleketimiz iktisadiyatım korumak maksadile 1873 numaralı kanun mucibince tanzim olunup İktisat Vekâletinin 9/12/1931 tarih ve 10040 numaralı tezkeresile tevdi olunan merbut kararla cetvellerin mer'iyete vaz'ı; icra Vekilleri Heyetinin 9 kânunuevvel 1931 tarihli içtimamda tasvip ve kabul olunmuştur.

9/12/1931

11940 numaralı kararnamemeye zeyildir

Madde 1 — 11940 numaralı kararnamenin birinci maddesinde yazılı mevaddı iptidaiye üç kısma tefrik olunmuştur. Birinci kısım münhasıran sanayide istimal edilmekte olan mevaddı iptidaiyedir ki bunlar Teşviki Sanayi Kanunundan istifade ile mukayyet değildirlir. Kontenjan listesine tâbi olmaksızın memlekete ithal olunurlar. Bu kısma dahil iptidaî maddeler merbut «A» listesinde yazılıdır.

İkinci kısım teşviki sanayiden istifade eden müesseseler için şimdije kadar İktisat Vekâletince muaf en imrarlarına müsaade edilmiş olan bazı iptidaî maddelerdir ki bunlar, muafên imrarları İktisat Vekâletince tasdik edilmek şartile, kontenjan listesine tâbi olmaksızın memlekete ithal olunurlar.

Bu kısma dahil iptidaî maddeler merbut «B» listesinde yazılıdır.

Üçüncü kısım sanayide istimal edilmekte olduğu gibi sanayi haricinde dahi sarf ve istihlâk edilmeğe elverişli veya dahilde kısmen veya tamamen imali mümkün olan iptidaî maddelerdir ki bunlar kontenjan listesi mucibince ithal olunur. «A, B» listelerinde yazılı olmıyan iptidaî maddeler bu kısma dahildir.

Madde 2 — İstihsale hadim makine, teçhizat ve tezgâhlar ile alât ve edevat ve bunların tecdit ve yedek parçaları Teşviki Sanayi Kanunundan istifade ile mukayyet olmıyarak kontenjan listesi haricinde memlekete ithal olunur. Bu eşya «C» listesinde yazılıdır.

Madde 3 — Muhtelif makinelerin daimî surette tebdili icap edip gümrük tarifesinin muhtelif maddeleri dahilinde diğer eşya ile karışık zikrolunan akşamı kontenjan listesine dahil olmıyarak ithal olunur. Bunların iktisat Vekâletince gümrüklere verilecek nümunelerine muvafık olmaları meşruttur.

Madde 4 — İhracat maddelerimizin ambalâjına muktazi olan eşya kontenjan listesi haricinde ithal olunur. Bu eşya merbut «D» listesinde yazılıdır.

Madde 5 — Sıhhati umumiyeyi alâkadar edip «E, F» listelerinde yazılı mualece ve malzeme kontenjan listesi haricinde ithal olunur. Bunlardan «F» listesinde yazılı olanlar serbest olarak ve «F» üstesinde yazılı olanlar Sıhhiye Vekâletinin müsaadesi ile ithal olunurlar. Merbut «E, F» listelerine dahil bulunmıyanlar kontenjan listesine tâbidir.

Madde 6 — Ziraî istihşalâtımızın ıslah ve teksiri için getirilecek tohum ve fidanlar ile haşerat mücadelesine ait ilâç-

lar ve alât İktisat Vekâletinin tasdiki ile kontenjan listesi haricinde olarak ithal olunur. Bunlar «G» listesinde yazılıdır.

Madde 7 — Umumî hususi ve mülhak bütçelerle idare edilen devair ile âmme müesseseleri ve menafii umumiyeye hâdim müesseseler ve belediyeler tarafından 16 teşrinisani 1931 tarihinden evvel mukaveleye bağlanmış olup şubat 1932 tarihinden evvel teslimi meşrut bulunan eşya kontenjan listesinden hariç olarak ithal olunur.

Madde 8 — Gümrükler Umum Müdürlüğünce gümrüklere tevzi olunan aylık kontenjan miktarından o ay zarfında o gümrüklerce tamamen ithal olunamıyarak açık kalan kısmını diğer gümrükler kontenjanına nakletmeğe ve bu bakiyelerin ertesi ay kontenjanına ilâvesine Gümrük Umum Müdürü mezundur.

Madde 9 — Muhacirlerin beraberlerinde getirecekleri bilûmum ticarî eşyadan başka eşya ve hayvanat kontenjan listesinden hariç olarak ithal olunur.

Madde 10 — Gümrük Tarifesi Kanununun 4 üncü maddesinin 1, 2, 3, 4, 3 ve 8 inci ve beşinci maddesinin 2, 3, 7, 8, 12, 14, 13, 17 ve 18 inci fıkralarile 10 uncu fıkranın «B» bendinde ve 6 inci maddenin 1,2,3 üncü fıkralarına dahil bulunan eşya kontenjan listesinden hariç olarak ithal olunur.

Madde 11 — Hudutlarda mütemekkin ahalinin mevcut mukaveleler mucibince mübadelei ayniye şeklinde vaki ticaretleri neticesinde memlekete ithal edecekleri müteferrik me- vat ve eşya ile ticaret muahedelerine istinaden ecnebi tüccar kumüsyoncularının (Commis Voyageur) tekrar iade ve ihraç etmek üzere ithal edecekleri numunelik ticaret eşyası kontenjan listesinden hariç olarak ithal olunur.

Madde 12 — Memleketin irfanını tevsia ve tedrisat malzemesi ihtiyacını temine yarayan eşya kontenjan listesinden

hariç olarak ithal olunur; Bu eşya «H» listesinde yazılıdır.

Madde 13 — Mevaddı iptidaiyesi hariçten gelip memleketimizde işlendikten sonra ihraç olunan eşyanın ihraç miktarlarında temsil edilen kadar mevaddı iptidaiye malzemesi kontenjan harici olarak ithal olunur.

Madde 14 — Koli postal olarak gelecek eşya kontenjan listelerine mahsuben ithal olunur.

Madde 15 — Kontenjan miktarı hitam bulan eşya gümrüklerce ilân olunur.

Madde 16 — Kontenjan listesi dahilinde bulunan eşyanın zarfları resme tâbi olup olmadıklarına bakılmıyarak, mazruflarile beraber olmak şartile tahdidat harici ithal olunurlar.

Madde 17 — 11940 numaralı kararnamenin üçüncü maddesine tevfikan memlekete gelecek eşya kontenjan sırası itibarile diğerlerine takdimen ithal olunur.

Birinci maddenin üçüncü fıkrasına dahil iptidai maddelerden 16 ikinci teşrin 1931 tarihinden evvel sınaî müesseseler namına gümrüklere vürut etmiş olanlar kontenjan sırası itibarile diğerlerine takdimen ithal olunur.

Madde 18 — İnhisar işleten müesseselerin hariçten ge tirecekleri inhisar mevzuuna ait eşya kontenjana tâbi olmaksızın ithal olunur.

Madde 19 — İkinci kânun, şubat, mart aylarına ait kontenjan listesi işbu kararname ile birlikte ilân olunmuştur.

Nisan ve onu takip eden diğer aylar için tayin olunacak kontenjanlar en az kırk gün evvel ilân olunacaktır.

Madde 20 — Bu kararname neşri tarihinden muteberdir.

Kararname No. 1200

Türk parasının kıymetini koruma hakkında tanzim olunan merbut 4 numaralı kararın mer'iyete vaz'ı; Maliye Vekâletinin 21/11/1931 tarih ve 3698 numaralı tezkeresile yapılan teklifi üzerine İcra Vekilleri Heyetinin 9/12/1931 tarihli içtimainda tasvip ve kabul olunmuştur.

9/12/1931

**Türk parasını kıymetinin koruma
4 numaralı kararname**

1 — Bir numaralı kararnamenin 7 inci maddesi aşağıda yazıldığı şekilde tadil edilmiştir:

Mikyas olarak kabul edilmiş olan döviz üzerinden borsa bulunan mahallerdeki banka ve banker kişilerinde yapılacak alım ve satım fiatları o andaki borsa fiatına nazaran Türk lirası tutarının nihayet binde ikisini tecavüz edemez.

2 — Bir numaralı kararnamenin 15 inci maddesine aşağıdaki fıkra ilâve edilmiştir:

Bedelinin tediyesi mukabilinde teslimi meşrut olan konşimentolar için tayin edilecek müddet zarfında gümrük makbuzunun ibrazı alâkadar tarafından taahhüt edilmek kaydile borsa komiserliğince kambiyo mubayaasına mezuniyet verilebilir.

3 — Bir numaralı kararnamenin 23 üncü maddesinin sarrafların efektif ecnebi nukudu mubayaa edebileceğine dair olan son fıkrası mülgadır.

Tamimler :
Emniyet işleri umum müdürlüğü :
Ş. IV

No. 3208

Emniyeti Umumiye ikinci şubeden yazılan 12/11/931 tarihli ve 2235 numaralı tahrirata merbut İcra Vekilleri Heyetinin 17/11/931 tarihli kararnamesine tevfikan Yunanistan'dan memleketimize gelebilecek olan mübadil Yunan tebaalı eşhasın Türkiye'deki eski kasaba ve şehirlerinin isimlerde hali hazır adreslerini ve hangi konsolosluğumuzun vizesini hamil olarak ne gibi bir iş için geldiklerini müş'ir her ayda bir tanzim olunacak cetvelin Vekâlete irsalinin usul ittihazı mütemennadır efendim.

24/12/1931

HÜLÂSA:

Kaçakçılık hakkında :

No. 1 / 2813

1 — Şark ve Cenup Vilâyetlerinin bir kısmında son defa yaptığım seyahatte malî ve İktisadî kudretimizi günden güne artan bir tesirle erimekte olan mühim ve hayatî bir mes'ele ile karşılaştım. Bu mes'ele kaçakçılıktır.

2 — Tetkikatım vazifedarların ve alhusus idare reislerinin bu işe kâfi derecede ehemmiyet vermediklerini göstermiştir. Millî hayatiyetimizi kemiren bu marazın devamı as-

la caiz değildir. Kaçakla; kaçakçılıkla çok şiddetli ve mütemadi bir şekilde mücadeleye geçmek kat'iyen lâzımdır.

3 — Kaçakçılığın men ve takibi hakkındaki (1510) sayılı kanunun üçüncü ve müteakip maddelerde vilâyetler idaresi kanununun 17, 20, 29, 35, 38, 44 ve 49 uncu maddeleri idare âmirlerini bu sahada da muvaffak olmak için kâfi derecede salâhiyetle tehziz etmiştir. Binaenaleyh kaçakçılığın takip ve men i için bir taraftan zabıta kuvvetlerini azamî bir şekilde faaliyete sevk etmek, diğer taraftan da takip, tahkik, mürakabe ve teftiş salâhiyetlerini aleddevam istimal ederek vazifede memurların hassasiyet ve faaliyetlerini tahrik ve mürakabe ve icabında kanunun bahsettiği terqip ve tecziye salâhiyetlerini kullanmak suretile millî iktisadiyatımız ve varlığımızda açılmakta ve büyümekte olan yarayı kapamak, idare âmirlerinin hem millî ve hem de kanunî vazifeleridir.

4 — Tetkikatım göstermiştir ki kaçak birinci derecede kasaba ve şehirlerde sermaye ve sarf menbaı. kasaba ve şehirleri muhit köylerde gizli depolar bulmaktadır. Bu noktai nazardan kasaba ve şehirlerde kaçakçılığı san at edinen sermayedarlarla kaçak mal satanlar hakkında fasılasız ve şiddetli takibe geçilmelidir. Kaçak eşya deposu ve tevzi merkezi olduğu haber alınacak köylerin de sık sık taranması takipte esas olmalıdır. Kasaba ve şehirler mücadelesindeki muvaffakiyet kaçakçılığı yüzde seksen durduracaktır. Ayrıca otobüs ve otomobillerle diğer nakliye vasıtaları, kiracıları ve posta sürücüleri ve vasıtaları, askerî ve mülkî bilûmum resmî müessesat nakliyatını yapan vasıtalar çok sıkı bir mürakabeye tâbi tutulmalıdır.

5 — Gaz ve şeker ve ipekli ve pamuklu manifatura eşyası üzerinden muamele yapan tüccarlardan kaçakçılığı irtikâp ettikleri haber alınanların gümrüklü muameleleri de ta-

kip edilerek muhitin normal ihtiyaçlarının meşru bir şekilde temin olunup olunmadığı tetkik edilerek ve ticaret odaları ile temas edilerek alınacak neticeye göre kaçak vaziyetini tesbit ve takip etmek lâzımdır.

6 — Kanunî şartlar dahilinde şu suretle çalışırken bir taraftan da yekdiğerini takip eden mükerrer ve devamlı tamimler ve neşriyat ile kaçığın en mühim alıcıları olan umumî maaşlı ve ücretli memurların ve ayrıca halkın fikirlerine kaçak mal alma, kullanma ve kaçakçılara karşı göz yummanın ahlâksızlık, hamiyetsizlik hatta vatana ihanet olduğu yerleştirilmelidir. Neşriyat ve telkinat vadisinde ticaret odalarından, Belediyelerden, Heyeti ihtiyariyelerden, millî ve irfan müessese ve teşekküllerinden, bahusus Tasarruf ve iktisat Cemiyetlerinden, muallimlerden istifade olunmalıdır.

7 — Bu işte muvaffak olmanın birinci şartı idare reislerinin mücadelenin başında bulunmaları ve memurlara örnek olmalarıdır. Mücadele ederken her kime karşı olursa olsun lâkaydî, müsamaha ve af hisleri bu yoldaki mesaiyi yıkar. Binaenaleyh alâkadarlar ve vazifedarlar bu işe azim ve ciddiyetle sevkedilmelidir.

8 — Kaçakçılıkla mücadele esnasında tesadüf edilecek müşkülât derhal Vekâlete bildirilecektir.

9 — İdare rüesası arkadaşlarımın kaçak işlerindeki faaliyetlerini bizzat takip ve bunu muvaffakiyetli mesailerini için ölçü addedeceğim. Bunun için müsademeli ve müsademesiz her kaçak vak'ası müstakil bir raporla ve telgrafla Vekâlete bildirilecek ve ayrıca her ayın on beşinde Vekâlette bulunmak üzere bir ay evvelki kaçak vekayii hakkında alınan tedbirler ve uğranılan müşkülât ve teklifleri ihtiva eden bir rapor da Maliye ve Dahiliye Vekâletlerine gönderilecektir. Uzak merkezler bu raporlarını da telgrafla bildireceklerdir. Umumî

Müfettişlik mıntakasındaki vilâyetler kaçak raporlarını Müfettişliğe bildirecek, Müfettişlik te toplu olarak ve kaçak raporu başlığı altında Vekâlete bildirecektir.

10 — Mülkiye müfettişleri bu vazifelerini ifada ihmal ve terahisi görülen her memur hakkında takibatta bulunmağa mecburdur. Takip ve teftişe salâhiyetleri olmıyan memurlar hakkında elde edecekleri vesaike tanzim ile beraber Vekâlete telgrafla malûmat verirler.

11 — Bu tamimin alındığı ve tatbika başlandığının hemen bildirilmesi rica.

12 — Vilâyetlere ve Birinci Umumî Müfettişliğe telgrafla yazılmış, Başvekâleti Celileye, Büyük Erkânı Hafbiye riyasetine ve bütün Vekâletlere arzedilmiş ve sureti Vilâyetlere posta ile gönderilmiştir.

11/12/1931
Dahiliye Vekili
Ş. Kaya

HÜLÂSA:
Kaçakçılık hakkında :

**11 / 12 / 1931 tarih ve 1/2813 numaralı
tele zeyildir**

No. 1/2814

1 — Son seyahatim esnasında şark vilâyetlerinde bazı kasaba ve şehirlerde haberciler vasıtasile yerleri tesbit olunan bazı kaçak depo ve satış yerleri bastırılarak bir hayli kaçak eşya ele geçirildi.

2 — Vilâyetlerin de iyi haberciler temini ve bunlar vasıtasile şehir ve kasaba merkezlerinde ve köylerde kaçak gizleme ve satış yerlerini tesbit ederek sık sık ve baskın tarzında aramalarla kaçak mevaddı yakalamalarını ve şu suretle kaçakçılığa karşı şiddetli harekete geçmelerini ehemmiyetle talep ve rica ederim.

3 — Vilâyetlere ve Birinci Umumî Müfettişliğe yazılmış ve Maliye Vekâletine ve Büyük Erkânı Harbiye Riyasetine, Başvekâleti Celileye arzedilmiştir.

11/12/1931

Dahiliye Vekili
Ş. Kaya

Mahallî idareler umum müdürlüğü:

No 194/29

Cümhuriyet kanunlarının en mühimleri arasında bulunan ve taksimatı mülkiyemizde nahiyelerimizi teşkil eden köylerimizin sureti idaresine ve halkımızın bu idareye iştirakine ve mahallî işlerin mahallerinde ve mahallî halkınca hükümetin nezareti altında tanzim ve ifasına dair olan 442 numaralı köy kanununun neşrinden bugüne kadar geçirdiği tatbik devresine ve bu hususta vilâyetlerden alınan müteaddit raporlar ve muhtelif mütalealara nazaran memleketimizin 40,242 köyünden 21,305 köyünde tatbik edilmekte olan bu kanun bir çok vilâyetlerimiz mintakalarında büyük faydeler temin ettiği ve kanunda mevzuubahs mühim vazifelerden bir çoklarının yapıldığı ve köylülerimizin de kanunun tatbikatına alışarak kanunun bahsettiği vazifeleri tamamen ifaya himmet

ve gayret etmekte buldukları anlaşılmalıdır. Ancak bu kanunun daha iyi semereler verebilmesi için berveçhi ati hususatin ehemmiyetle nazari dikkate alınmak üzere tamim ve takibi elzem görülmüştür.

1 — Her vilâyet merkezinde merkez kaymakamı bulunmamasından dolayı vilâyetlerimizin nezareti altında muhasebe! hususiye müdürlerinin merkez kazaları dahilindeki köy kanunu tatbikile bizzat alâkadar olmaları ve mülhak kazalardan gelecek köy raporlarının merkez kazasile birlikte tevhit ve makamı vilâyete arzı.

2 — Kaza merkezlerinde merkez nahiy müdürü bulunmamasından dolayı kaymakamların nezareti altında muhasebei hususiye memurlarının merkez nahiyesindeki köy kanunu tatbikatı ile bizzat alâkadar olmaları ve kazaya merbut nahiyelerden gelecek köy raporlarının merkez nahiyesi raporile tevhid ve kaymakamlığa arzı.

3 — Nahiy müdürlerinin mıntakaları dahilinde köy kanunu tatbik edilen köyleri birer birer ve senede asgarî iki defa teftiş ederek altı ayda bir yapılan işler hakkında müsbet ve erkama müstenit malûmat cem ve telfiki ve bir rapor halinde kaymakamlığa arzı.

4 — Kaymakamlarda asgarî senede bir defa kanunun sahai tatbikında bulunan köyleri teftiş etmesi ve nahiyelerden gelecek köy raporlarının noksanlarını ikmal için icap eden tedabiri ittihaz eylemesi ve teftiş neticesini nahiyelerden gelmiş köy raporları hulâsalarile birlikte vilâyet makamına arzetmesi icap eder.

5 — Valiler dahi senelik devir ve teftişleri esnasında uğradıkları köylerde kanun tatbikatını tetkik ve raporlarda ki işlerin doğru görülüp görülmediğini teftiş ve noksanlar için

icap eden emirleri ita ederek teftiş neticesini kazalardan gelen rapor hulâsalarile birlikte Vekâlete bildireceklerdir.

6 — Teftiş esnasında nazari dikkatte bulundurulacak mevaddı esasiye şunlardır.

A — Birinci madde mucibince köy kanunu ancak nüfusu, 2,000 den aşağı olan köylerde ve belediye teşkilâtı mevcut olmıyan nahiye merkezlerinde tatbik olunur.

B — Köy sınırları kanununun tarifi veçhile tesbit edilmiş midir? Tesbit edilmişse köy sınırı defteri tapu idarelerine tevdi edilmiş midir? Kanunun tatbikından şimdye kadar kaç köy sınırı tesbit edilmiş ve musaddak defterleri tapuya verilmiştir? Bunlar erkama müsteniden ve tarihi tesbit ve tasdik ve tarihi tevdii gösterilmek suretile köy isimlerde birlikte bir cetvel halinde Vekâlete bildirilecektir.

Henüz halledilmemiş hudut ihtilâfatı ve münazaatı varsa kaç köydedir ve şimdye kadar bu ihtilâfatın halledilmemesi esbabı nedir? Bunlar için de ayrıca bir cetvel yapılacak ve köy isimlerde birlikte Vekâlete bildirilmekle beraber işbu tamimin vürudundan itibaren azamî bir sene zarfında bu gibi ihtilâfatın halledilmesi ve hudutlarının tesbit ve tasdikile musaddak defterlerinin tapu idarelerine tevdii ve her ay başında ihtilâflı hudutlardan kaçının muamelesi ikmal edildiğinin bir rapor halinde Vekâlete iş'arı icap eder.

C - Köy kanunu tatbik edilen köylerin kaçına isteğe bağlı işlerden kaç iş kanununun on ikinci maddesinin ikinci fıkrası mucibince mecburî işler meyanına alınmıştır. Bunlar nelerdir. Bir rapor halinde madde madde Vekâlete bildirilecektir.

D - Kanunun 13 üncü maddesinde mevzuubahs mecburî işlerden hangileri yapılmıştır. Yapılanlar bir liste halinde tesbit edilecek, noksanları varsa ne vakte kadar ikmal edileceği tasrih olunacak ve yapılmayanların esbabı izah edilecektir.

E - Kanunun 14 üncü maddesinde mevzuubahs isteğe bağlı işlerden hangileri yapılmıştır.

F - Mecburî ve ihtiyarî vazifelere ait müssesattan köy kanununun tatbikatından evvel mevcut olanların bir liste halinde işarı.

7 — A - Kanunun tatbikından bugüne kadar geçen seneler dahilinde kanunun 16 inci maddesinde gösterilen salma ve köy parası yekûnları nelerdir? Bunlar her senenin bütçesinden çıkarılarak ve sene üzerine cetveli yapılarak nahiye ve kaza köy bütçeleri yekûnları tesbit edilecek ve nahiye, kaza ve vilâyet yekûnları üç kalem olarak Vekâlete bildirilecektir. Vekâletçe bu sene köy bütçeleri neşrolunacaktır.

Köy bütçeleri formülü bu tamime merbuttur.

B - Köy bütçeleri yekûnlarından ne kadar muhtar, kâtip aylık veya yıllığı ve köy arazisi vergisi ve saire gibi gayri müsmir işlere sarfedilmiştir. Ne kadarı dükkân, değirmen, köy odası ve saire gibi müsbet işlere sarfedilmiştir. Bunlar da bittefrik nahiye ve kaza ve vilâyet yekûnları halinde bildirilecektir.

8 — Köy muhtar ve ihtiyar meclisi intihabatı kanunun yirmi birinci maddesinde muharrer şerait ve müddet zarfında yapılmakta mıdır?

Teahhür edenler varsa esbabı nedir?

9 — Seçim sırasında işi bozanlardan 31 inci madde mucibince ceza alınmış mıdır?

Bu şekilde işi bozanlar varsa kaç köydedir. Hükümet reisi veya memuru mezkûr madde mucibince kaç köy intihabına nezaret etmiştir?

10 — Kanunun 36 inci maddesinde muharrer ve muhtarın göreceği devlet işlerini gösterir fıkralardaki vazifelerden hangileri yapılmaktadır, yapılmıyanlar varsa sebebi nedir?

11 — Kanunun 37 inci maddesinde muharrer ve muhtarın göreceği köy işlerine dair fıkralardaki vezaif yapılmakta mıdır?

Bilhassa 6 ıncı fıkrasında köy parasından her ay nerelere ne kadar para harcanmakta olduğunun hesabı ihtiyar meclisine verilmekte midir? ihtiyar meclisine aylık hesabı vermeyen muhtarlar var mıdır? Varsa esbabı nedir?

12 — Köy muhtarına köy işlerinde karşı gelen olmuş mudur? Olmuşsa 38 inci madde mucibince bunlardan kaç teziye olunmuştur?

13 — Kanunun 4 1 inci maddesi mucibince kaç muhtar vazifesini bihakkın yapmadığından dolayı kaymakamlarca ihtara maruz kalmıştır ve bu ihhtarlar neticesi olarak kaç muhtar yeniden seçtirilmiştir ?

14 — Kanunun 43 üncü maddesinde sağlık, yol ve mektep işlerinin geri bırakıldığı kaç köyden ihbar edilmiş veya haber alınmıştır ve bu ihbar üzerine kaymakam veya valiler tarafından ne şekilde yol gösterilmiştir?

15 — Kanunun 44 üncü maddesinin ikinci fıkrasında muharrer işler için kaç istimlâk muamelesi yapılmıştır? Bunlardan kaç itiraz üzerine kaza idare heyetinin kararına iktiran etmiştir ?

16 — Tarlaları olmıyan veya yetişmiven kaç köylüyetarla yeri verilmiştir? Köy namına satın alınmış arazi var mıdır? Varsa bedelleri tesviye edilmiş midir?

17 — Köy parasının harcanmasında yolsuzluk olmuş mudur? Olmuşsa kaç muhtar ve ihtiyar meclisi azası hakkında takibat yapılmış mıdır ve kanunun 45 inci maddesi kaç köyde tatbik edilmiştir.

18 — Mecburî işleri yaptırmıyan kaç muhtar ve ihtiyar meclisi hakkında kanunun 27 inci maddesindeki ceza 46 ıncı madde delâletile tatbik edilmiştir.

19 — İki ve daha ziyade köyler arasında müşterek işler olmuş mudur? Ve bunlar hakkında ne muamele yapılmıştır ?

Köylünün mecburî işlerden olan köy suları ve diğer mühim inşaat ve tesisat için vilâyette mevcut fen memurlarından istifade edilmekte midir? İş'arı ve bu işlerin fennî bir murakabeye tâbi tutulmasının temini.

20 — Köyce salınan parayı ve ihtiyar meclisince hükmedilen paraları vermeyenler olmuş mudur? Olmuşsa bunlardan kaç ı hakkında kanunun 66 ıncı maddesi tatbik edilmiştir?

21 — Köy korucuları hakkında mevzuubahs ahkâm tatbik edilmekte midir? Bunlara muntazaman elbise ve esleha verilmiş midir? Bunlardan silâhını cephanesini kaybedenler var mıdır? Varsa haklarında ne muamele edilmiştir?

22 — Köy imamları hakkındaki ahkâm bihakkin tatbik edilmekte midir? İnhilâl vukuunda imtihanları kanunun 84 üncü maddesindeki şerait dairesinde yapılmakta mıdır?

23 — Ecnebi şahıs ve şirketlerden kanunun tatbikinden sonra köylerde arazi ve emlâk alımları var mıdır? Varsa nerelerdedir? Kanunun tatbikından bugüne kadar vilâyet mıntakası dahilindeki köylere kaç ecnebi gelmiştir? Bunlar hakkında Vekâletten müsaade alınmış mıdır?

24 — A: Nüfusu yüz elliden aşağı olan köylerden kaç ı vali veya kaymakam emrile tevhit edilmiştir? Bunlardan kendi isteklerde 90 ıncı madde mucibince birleşmişler var mıdır?

B: Son bir sene zarfında köylerden kaçî nahiye müdürü ve kaymakam ve valiler tarafından teftiş edilmiştir? Bu cihet ayrı bir liste ile bildirilecektir.

25 — Köy defterleri nasıl tutulmalıdır?

A: Köy bütçe defteri.

Bütçe defterlerinin ilk sahifesine bütçe nizamnamesi yazılır. Bu nizamnamenin birinci maddesi köy kanununun on yedinci maddesinde muharrer fıkralarda gösterilen varidat yekûnunu gösterir, ikinci maddesi kanunun dokuzuncu maddesinde gösterilen mecburî masraflarla ihtiyarî masraflar yekûnunu gösterir. Diğer maddelerden mecburî masrafların ne şekilde sarf edileceğini ve ihtiyarî masraflar hakkında ihtiyar meclisi ile muhtara verilecek salâhiyetleri gösterir.

Bütçe defterlerinin diğer sahifeleri kanunun on yedinci maddesinde muharrer muhtelif varidat membalarını münferiden ve getirecekleri irat karşılarında olmak üzere gösterilecek ve bu müteferrik varidatın yekûnu bütçe nizamnamesinin birinci maddesindeki varidat yekûnuna müsavi olacaktır. Varidat sahifelerinden sonra masraf sahifeleri açılacak ve kanunun on dokuzuncu maddesindeki mecburî işlere on sekizinci maddesinde gösterilen ihtiyarî işlere ait masraflar kaydolunur ve bu masrafların yekûnu bütçe nizamnamesinin ikinci maddesindeki yekûna müsavi olur.

B - Köylerde işbu bütçe haricinde hiç bir meblâğ tahsil ve sarfedilmez. Tahsilât mukabilinde makbuz verilmelidir.

C - Köy namına vaki olacak dava masraflarının köy bütçesi yekûnunu sarsacak derecede vâsi miyasta avukat ücreti ve saire gibi namlara kabartılmakta olduğu anlaşıldığından vali, kaymakamlar ve nahiye müdürlerince bu cihetin bilhassa tetkik ve takibi ve köyün mühim davalarını deruhte edecek avukatların intihabatında bizzat alâkadar olmaları icap eder.

D - Köy bütçe defterine ilâveten iki defter tutulması icap eder ki bunlardan birisi muhtelif tarihlerde vaki olacak tahsilatı vuku buldukça tahsil sırası ve tarihile kaydetmeğe mahsus varidat müfredat defterleridir. Diğeride muhtelif tarihlerde sarfiyat vuku buldukça ihtiyar meclisinin hangi kararile nerelere ve ne miktar sarfedildiğini gösterir masraf müfredat defteridir. İhtiyar meclisi kararı olmaksızın sarfedilen paralar masraf defterine kaydedilmeyeceği gibi sarfedenler tarafından tanzimi icap eder. Masraf defterinde birer aylık sarfiyat yekûnu her ay nihayetinde ayrıca ihtiyar meclisi tarafından tasdik edilmelidir.

E - İhtiyar meclisi karar defteri — Köy kanununda mevzuubahs ve ihtiyar meclisine ait bilûmum vezaifin mzüa-keresinden sonra verilen karar neticesinin bu deftere geçirilmesi ve altının imza edilmesi veya mühürlenmesi icap eder.

F - İlmühaber defteri — Köy ihtiyar meclisi tarafından kanunun tahmil ettiği her hangi bir vazifeye dair verilen ilmühaberlerin numara ve tarih sırasile işbu deftere kaydedilmesi ve altının imza veya mühürlenmesi lâzımdır.

G - Kanunlar ve emirler defteri — Bu defter mafevk makamattan tebliğ edilecek kanunları ve emirlerin suretlerini yazmağa mahsustur.

H - Devir mazbatası defteri — İhtiyar meclislerinin ve muhtarın yeni intihabında veya her hangi bir suretle muhtar ve ihtiyar meclisi tebeddülâtından sabık heyetlerle yeni heyetler arasında köy kanunu mucibince toplanan ve sarfedilen paraların hesaplarile köyün muamelâtı umumiyesine ait izahatı gösterir. Devir mazbataları tutulması ve bunların işbu deftere kaydedilmesi veya mühürlenmesi icap eder.

Y - Teftiş defteri — Köy muamelâtını teftiş eden vali, kaymakam ve nahiye müdürleri tarafından köy muamelâtı hakkındaki fikir ve mütalealarını ve köy işlerindeki hataların ıslahına ve yeni yapılacak işler hakkında verilecek direktiflerin kaydına mahsustur.

J - Teavün sandığı defteri — Bu defter köy kanununun 14 üncü maddesinin 21 ve 26 inci fıkralarındaki muavenetlere mahsustur.

K - Yabancı defteri — Köy kanununun otuz altıncı maddesinin altıncı fıkrası mucibince köye gelip giden ve köy halkınca tanınmayan yabancıların köye tarihi muvasalatları sırasile kaydına mahsustur.

L - Nikâh defteri (evlenme sicil defteri) — Köyde nikâhları kıyılan çiftlerin usulü dairesinde ve isimlerinin ve lâkaplarının kaydına mahsustur. Nikâhı kıyan kimse ile şahitlerin ve tarafeynin nikâh aktinden sonra defteri imza etmeleri veya mühürlemeleri lâzımdır. (Evllenme hakkındaki talimatnamenin heyeti ihtiyariyeye sureti mahsusada izah edilmesi icap eder.)

M - Nüfus defteri — Bu defter nüfus idaresinde yazdırılır, muhafazası muhtara aittir. Nüfus defterindeki kayıtlara köyde hiç kimse el vuramaz. Bunun için köyde doğan, ölen, nikâhlanan ve boşananların isimleri ayrıca nüfus muamele defterine yazılır ve her ay nihayetinde bir aylık nüfus vukuatının sureti çıkarılarak nüfus idarecinden alınan defterle birlikte nüfus memuruna götürülür ve nüfus kayıtları yürütülür.

26 — Köy sınırları mer'a ve kuru ve bataklık gibi köye ait işler hakkında civar köylerle vaki ihtilâflar için dava ikamesi ve köy sandığından para sarfı hususunun kaymakamlar tarafından verilecek müsaade ile yapılması usul ittihaz edilmiştir. Kaymakamlıklar bu bapta karar vereme-

dikleri takdirde keyfiyeti vilâyetlerden istizan ederler. Böyle bir müsaade alınmaksızın köy sandığından dava masrafı ve avukat ücreti tesviyesi suretile füzuli para sarfeden muhtar ve ihtiyar heyetleri hakkında kanunî takibat icrası lâzımdır.

27 — Devir ve teftiş yapan idare âmirleri bu defterlerin hepsini tetkik ve son muamele nihayetine (görölmüştür) şerhini verecek ve altına imza edecektir.

28 — Köy kanunu tatbikatının kolaylaştırılması için kanunun 19 uncu maddesinde ve 17 inci maddenin 17 inci fıkrasında mevzuubahs köy kâtipleri teşkilâtı yapılması ve bunların beherine 5-10 köy tefrik edilerek şehri muhassatlarının bu köyler arasında taksimi ve mıntakalarındaki köylere ait muamelâtı tahririyeyi ifa için her köye ayda asgarî iki defa uğraması ve her uğrayışında birer gün kalması hususlarının temini muvafık görölmektedir.

29 — Köy kanunu tatbikatı hakkında vali ve kaymakamlarla nahiye müdürlerinin derecei faaliyeti ve köy muamelâtında temin ettikleri intizam ve mahalli işlere halkımızın alıştırılması hususundaki hizmet ve gayretleri verilecek raporlarla nalaşılacak ve muhtelif mıntakalarda Vekâletçe yaptırılacak teftişlerle noksanlar tetkik ve takip ettirilecektir efendim.

17/11/1931

H Ü L Â S A :

Beledive veznedarlık muamelâtından dolayı bankalar taraf.ndan ilsak olunanlar hakkında:

No. 513 / 15

10750 numaralı kararnameye merbut belediye muhasebe usulü nizamnamesinin veznedarlık hakkındaki hüküm

lerine göre belediyelerin banka şubesi olan yerlerde vezneleri ilga edilmiş ve veznedarlık vazifesi banka şubelerine verilmiştir. Bu itibarla banka şubeleri ile belediye muhasebeleri arasında veznedarlık dolayısıyla cereyan edecek muamelâtın muhasebe ile vezne arasında cereyan eden dahilî muamelâtın addile damga resmine tâbi bulundurulmaması lâzım geldiği gibi veznedarlık muamelâtını ifa eden mezkûr millî bankaların belediye memurini tahsiliyesi marifetile tahsil olunup yatırılan mebalîğe mukabil vermekte oldukları makbuzlarda aynı mahiyette ve dahilî muamelelerden madut bulunmaları dolayısıyla damga resminden muaf tutulmaları icap etmektedir. Keyfiyet bazı vilâyetlerin tereddütleri üzerine tamamen tebliğ olunur efendim.

27/12/1931

Nüfus İşleri umum müdürlüğü:

Ş. I

No. 14578/5565

İstihkak ve bakiyei istihkak mazbatasını almak için 1771 No.11 kanununun 9 uncu maddesinde tayin edilen 3 aylık müddet zarfında müracaat edip te istihkaklarının tesbitine esas emval ve buna müteallik vesai ki müsbite hakkında lüzum görülen tahkikat ve tetkikatın ikmal edilmemesi veya eshabının teffiz komisyonları mukarreratı aleyhinde ikame eyledikleri İdarî dava üzerine 28 Eylül 1931 den evvel Şûraca karar ittihaz ve tebliğ edilmemiş bulunması hasebile komisyonlarca 28 Eylül 1931 den evvel mazbataları tanzim edilemeyenlerin, kanununun 10 uncu maddesine nazaran mezkûr ta-

İdare — 4

rihinden sonra mazbatalarının tanziminde bazı mahallerce tereddüt edildiği anlaşılmaktadır. 1771 No. 11 kanununun 9 uncu maddesinde bu kanunun mer'iyetinden itibaren 3 ay zarfında istihkak talebinde bulunmayanların hakları sakıt olur denilmesine nazaran mübadillerden ancak mezkûr müddet zarfında istihkak mazbatasını talebinde bulunmayanların inkizayi müddetten sonra vaki olacak talepleri mesmu olamaz.

Esasen tasfiye kanununun 10 uncu maddesi teffiz komisyonlarının tanzim ve eshabı tarafından tevdi edilen mazbataların 6 ay zarfında tasfiye komisyonuna şevklerine dair olup eshabının muayyen müddet zarfında müracaatı sebk ve ancak bazı esbabı zaruriyeye binaen tanzimi taahhür etmiş olan mazbatalar üzerine bir muamele yapılamıyacağı hakkında bir kayıt ve sarahati ihtiva etmemekte olduğu gibi bir lüzumu resmiye binaen dairei aidesince yapılmakta olan tahkikat ve tetkikattan mütevellit taahhuratın da muamele muamele sahiplerine izafe edilmesine hukukan imkân yoktur.

Binaenaleyh kanunun 9 uncu maddesinde tayin edilen müddet zarfında mazbata talep edip te salifen beyan edildiği veçhile istihkak tesbitine esas emval ve na müteallik vesaik hakkında yapılmakta olan tetkikat ve tahkikatın meselâ Muhtelit Mübadele Komisyonu ve konsolosluk ile açılan muhaberenin henüz intaç edilememiş olması ve yahut teffiz komisyonu kararları aleyhine ikame olunan İdarî davalar hakkında henüz Devlet Şûrasından Bir karar sadır olmaması, hulâsa bir lüzumu resmiye müstenit merasim ve eşkâli kanuniyenin tekemmül ettirilmemesi gibi esbabı dolayısıyla mazbataları verilemeyen mübadillere bu kabil tetkikat ve

tahkikatın ikmalini müteakip mazbata verilerek muamelelerinin intacı muvafik olur. Ana göre muamele yapılması rica olunur efendim.

9/12/1931

HÜLÂSA:

Senei haliye ve sabıka mat-
lubatının sureti tesviyesine
dair:

Vilâyetler idaresi unmm müdürlüğü:

Ş. I

No. 5316

1 — «931» bütçesine mevzu harcirah tahsisatı pek az bir miktar kalmış ve bu da mübrem ve müstacel hususlar i[^]in mevkuf tutulmuştur. Binaenaleyh harcirah için talep edilen tedaviye emirlerinin verilmesine imkân yoktur.

2 — «928» ilâ «930» seneleri zarfında tahakkuk ederek düyuna kalan borçlara gelince: «931» senesi bütçe kanununun «23» üncü ve izahnamenin «10» uncu maddeleri mucibince senei haliye zarfında maaş ve masraf tertiplerinden yapılacak tasarruftan düyun tertiplerime münakale icrası suretile eshabı istihkakın matlupları verilecektir. Bu kabil borçlar için de tedaviye emri talebinde bulunulmaması tamimen tebliğ olunur efendim.

1/12/1931

HÜLÂSA:

Kaymakamlar murakabesi
hakkında :

No . 6315

Kazanın umumî idaresinden mes'ul olan ve hükümetin kazada en yüksek memuru bulunan kaymakamların muhtelif kanunlarla uhtelerine mevdu vazifeleri tam ve kâmil bir surette ifa etmeleri ve İdarî faaliyetlerini vaziyet ve hâdiselere göre tanzim ve tatbik ve ona göre icap eden tedbirleri bularak icra eylemeleri lâzımdır.

Kaymakam beylerin bu vazifelerini iyi bir şekilde görebilmeleri Vali Beyefendilerin daimî surette kendilerde alâkadar olmalarile ve onları daimî mürakabe altında bulundurmalarile, daima irşat etmelerde kabildir. Bahusus idare mesleğinde pek yeni olan gençler bu suretle yetiştirilmeğe muhtaçtır. Binaenaleyh aşağıda yazılan şekillerin tatbikinde fayda görüyorum:

1 — Kaymakamlar, Vilâyet idaresi Kanununun «44» üncü maddesi mucibince kanunların (kendisine tevdi eylediği vazifeleri valinin nezareti altında ifa) ile mükelleftirler. Valiler nezaret ve mürakabe hakkındaki kanunî vazifelerini hakkile ifa ederek vilâyet dahilinde âmme işlerinin selâmet ve intizam ile tedvir edilmesini temin etmelidirler.

2 — Valiler Vilâyet idaresi Kanununun «41» inci maddesindeki salâhiyeti kaymakamlar ve nahiye müdürleri hakkında da istimal etmeli ve bunları muayyen zamanlarda ve hiç olmazsa senede iki defa toplu bir halde vilâyet mer-

kezine davet ederek vilâyetin umumî ahvali hakkında kendilerde müzakerede bulunmalı, kazaların ahvali hakkında malûmat alarak lâzım gelen talimat ve direktifleri vermelidirler.

3 — Bu İçtimalarda yapılacak işler hakkında birer program çizilmelidir.

4 — Kaymakamlar bu programların tatbikile mükellef tutulmalıdır.

5 — Programların bir sureti vekâlete gönderilmeli ve sene nihayetinde tatbikat neticelerinden vekâlet haberdar edilmelidir.

6 — Bir kazaya yeni tayin olunan kaymakamın evvel emirde vilâyet merkezine giderek Vali Beyefendi ve şubat rüesasile temas etmesi ve kazasını alâkadar eden işler hakkında tam malûmat ve direktif alması ve bir nahiyeye tayin olunan müdürün de Vali Beyefendi ve kaza kaymakamı ile temas ederek nahiyeyi alâkadar eden işler hakkında aynı suretle hareket etmesi usul ittihaz edilmelidir.

7 — Vali Beyefendilerin de kazayı teftişlerinde kaymakam ve nahiyeye müdürlerine icap eden talimat ve malûmatı vermesi lâzımdır.

Bu ve vilâyetlerce faydalı görülecek diğer hususların tatbikile kaymakamların idare kabiliyetlerinin artırılmasını ve binnetice idare di hazının arızasız işleminin temin edilmesini rica ederim efendim.

Vilâyetlere ve Birinci Umumî Müfettişliğe yazılmıştır.

23/12/1931

HÜLÂSA:

Vekâletler ile Müstakil Umum
Müdürlüklerin Kânunusani,
Şubat ve Mart aylarında
ecnebi malı olarak hariçten
ithal edecekleri eşya hakkın-
da :

No. 2748

11940 No. lı İcra Vekilleri Heyeti kararnameşi tatbikatı cümlesinden olmak üzere Vekâletlerle müstakil umum müdürlüklerin evvelce yapmış oldukları taahhüdât mucibince kânunusani, şubat ve mart aylarında ecnebi malı olarak hariçten ithal edecekleri eşyanın her ay itibarile nevi, miktar ve kıymeti hakkında malûmat istihsaline lüzûm görüldüğünden bu hususa mütedair müfredatlı birer cetvelin müstacelen ihzar ve irsali İktisat Vekâletinin talebi üzerine Başvekâleti Celileden iş'ar buyurulmuştur. İktizasının ifası temenni olunur efendim.

Vekâlet dairelerine yazılmıştır.

30 /11/1931

H Ü L Â S A :

ikişer nüsha olarak gönderilmekte olan üç imzalı kararnamelerin badema üç nüsha gönderilmesine dair:

Ş.II

No. 2747

Nüşhai asliyesi dosyasında hıfzedilmekte olan üç im-

zalı kararnamelelerin birer sureti tasdik edilerek ait oldukları daireye gönderilmekte birer sureti de Resmî Gazeteye derç ve neşredilmekte olduğu cihetle şimdiye kadar ikişer nüsha olarak gönderilmekte olan üç (imzalı kararnamelelerin bundan sonra üçer nüsha olarak irsali Başvekâleti Celileden * iş'ar buyurulmuştur. İktizasının ifası temenni olunur efendim. Vekâlet dairelerine yazılmıştır.

30/11/1931

H Ü L Â S A :

Kaza kaymakamlarının askerliklerine dair:

No.6578

Ahiren kaza kaymakamlarından bazıları hizmeti askeriyelerini ifa etmek üzere davet olunmakta ve askerlik hizmetlerini ifa edenlerin bir kısmı da vazifeleri başına avdet etmektedirler. Gerek askerliğe gidenlerin ve gerek avdet edenlerin infikâk ve muvasalât tarihleri iyice tesbit ve hizmeti askeriyelerine dair sicillerine muntazam vukuat yürütölmek üzere 932 senesinde askerlik hizmetini ifa etmek üzere davet olunacaklarla mezkûr sene zarfında askerliğini ifa etmekte olanların tarihi infikâklarını da göstermek şartile bir listesinin bitanzim âcilen irsali tamimen tebliğ olunur efendim.

30/12/1931

HÜLÂSA:

657 numaralı karar hakkında:
da:

Ş.II

No. 2764

T. B. Millet Meclisi Umumî Heyetinin 29/11/1931 tarihli 7 inci in'ikadının 1 inci celsesinde kabul edildiği Başvekâleti Celileden iş ar buyurulan 657 No. lu kararın bir sureti leffen irsal kılındı efendim.

Vekâlet dairelerine yazılmıştır.

1/12/1931

**İcra Vekilleri Heyetine müttefikân itimat
beyan olduğuna dair**

Karar No. 657

Hükümetin, iktisadî ve malî mesail hakkında alman tedabire dair vaki olan beyanatı üzerine cereyan eden müzakerat neticesinde İcra Vekilleri Heyetine «244» rey ile müttefikân itimat beyan edilmiştir.

29/11/1931

HÜLÂSA:

Kooperatif teşkilâtına fazla
ehemmiyet verilmesine dair:

No. 2983

Memleketin İktisadî hayatında büyük bir ehemmiyeti olan kooperatiflerin teşkili ve inkişafının temini yolunda sarfedilecek mesainin köylünün bir takım tefeciler elinden kurtulmasına sebep olacağı ve kooperatiflerin bir kere teşekkül ettikten sonra köylülerce tamamilen benimsenilerek kendilerine ne kadar hayatî bir menfaat temin etmekte olduğunu anladıkları halde bir çok yerlerde gayri meşru ticaretlerine hâlele geleceği endişesile tefecilerin, kooperatiflerin teşekkül ve inkişafına mâni olmaya çalıştıkları ve bazı yerlerde buna muvaffak oldukları anlaşılmaktadır. Binaenaleyh Vali Beyefendilerin kooperatif teşkilâtına çok ehemmiyet vermelerini rica ederim. İktisat Vekâleti Celilesile bilmuhabere köylü için faydalı olacak kooperatiflerin aşağıda gösterilen kooperatifler olduğu tesbit edilmiştir.

1 — Memleketin bilcümle manatıkında ortakların kredi ihtiyaçları temin maksadile teşkil olunan ziraî kredi kooperatifleri «bu kooperatifler münhasıran 1470 No. lı ziraî kredi kooperatifleri kanununa tâbidir.»

2 — Memleketin bilcümle manatıkında ortakların makine, alât ve edevat, gübre, tohum, kömür ve yemlik mevat ve saire gibi ziraî işletme ihtiyaçlarını toptan mübayaa ve tevzi suretile temin etmek maksadile teşkil olunan mevaddı iptidaiye ve malzeme mübayaa ve tevzi kooperatifleri.

3 — Memleketin ticareti münkeşif merkezlerle bu merkezler civarında bulunan ve bilhassa iskelesi olan mana- tıka ortakların mahsullerini toptan satmak gayesile teşkil olunan satış kooperatiflerdir.

Buna binaen vilâyetlerin iktisadî ilerlemelerinde müessir olan ve hususî bir kanunla esasî kurulmuş bulunan kredi kooperatiflerinin teşkilinde azamî gayret göstererek tefecilerin faaliyetlerine meydan verilmemesini rica ederim efendim.

Birinci Umumî Müfettişliğe ve vilâyetlere yazılmıştır.

7/12/1931

HÜLÂSA:

İstanbul ticaret ve zahire borsalarınca zeriyyat istokları hakkında vilâyetten sorulan suallere cevap verilmesi hakkında :

No. 2982

İstanbul Ticaret ve Zahire Borsalarınca zeriyyat stok ve rekolte hakkında vilâyetlerden sorulan suallere cevap verilmesine dair iktisat Vekâletinden gönderilen 12/12/931 tarih ve 7274/133 numaralı tezkeresi sureti aşağıya dercedilmiştir. İktizasının ifası temenni olunur efendim.

Umum Vilâyetlere yazılmıştır.

16/12/1931

Suret :**İktisat Vekâletinin 12/12/1931 tarih ve
7272/153 numaralı tezkeresi**

İstanbul Ticaret ve Zahire Borsası komiserliğinden alınan bir tahriratta: Gerek zeriya ve stok ve gerekse rekolte miktarları hakkında vilâyetlerden cevap alınmadığı ve bazılarında da cevaptan menedildiklerinden bahsile istenilen malûmatın verilemeyeceği ve bazı vilâyetlerden de uzun ve sürekli bir muhabere neticesinde cevap alınabildiği bildirilmektedir. Memleketin zahire ticaretinin başlıca mühim merkezi olan İstanbul'da Zahire Borsasının umum vaziyeti ziraiye hakkında zamanında malûmattar olması pek ziyade lüzumlu ve faydalı bir keyfiyet olacağı cihetle istenilen malûmatın verilmesi hususunda vilâyetlere tebligat ifasına müsaade buyurulması arz olunur efendim.

HÜ L Â S A :

"Tasarruf,, adlı mecmuaya
abon yazdırılması hakkında :

No. 2985

Millî İktisat ve Tasarruf Cemiyeti tarafından neşredilmekte olan «Tasarruf» adlı aylık mecmuaya abone yazılması ve yazdırılması hakkında mezkûr Cemiyet Umumî Kâtipliğinden gönderilen tezkerenin bir aynı aşağıya yazılıdır, iktizasının ifası temenni olunur efendim.

Birinci Umumî Müfettişliğe, Vilâyetlere yazılmıştır.

16/12/1931

Suret :

**Millî İktisat ve Tasarruf Cemiyeti Umumî
Kâtipliğinin 2 / 1. ci Kânun 1931
tarihli tezkeresi**

Muhterem efendim,

Cemiyetimizin gayelerini propaganda etmek maksadile neşretmeğe başladığımız «İktisat ve Tasarruf» adlı aylık mecmuamızın ilk nüshasını takdim ediyoruz.

Abone yazılmak ve yazdırtmak suretile Cemiyetimizin bu teşebbüsünü de himaye buyurmanızı rica ve bu vesile ile hürmetlerimiz arz ederiz efendim.

HÜLÂSA:

Zeytin ve zeytin yağlarının memleket dahilinde istihlâkinin tezyit edilmesi hakkında :

No. 2984

Zeytin ve zeytinyağlarımızın memleket dahilinde istihlâkinin tezyit edilmesi hakkında Başvekâleti Celileden gönderilen tezkerenin bir sureti leffen irsal kılındı. İktizasının ifası temenni olunur efendim.

Birinci Umumî Müfettişliğe, Vilâyetlere, Vekâlet dairelerine yazılmıştır.

21/12/1931

Suret :**Başvekâleti Celilenin 15/12/1931 tarih ve
6/4292 numaralı tezkeresi**

Son senelerde zeytin ve zeytinyağı mahsullerimiz istihsal nisbetlerinde müşteri bulamadıkları için elde mühim miktarda stok kaldığı ve bu hal hemen hemen kamilen zeytincilikle geçinen Gemlik, Edremit, Ayvalık ve diğer zeytin manatıki halkının vaziyetlerini pek ziyade müşkülleştirdiği gibi mühim bir servet menbaı olan zetinliklerimizin atisi için bir tehlike teşkil eylediği binaenaleyh gerek zeytin ve gerek zeytin yağlarımızın dahilde istihlâkını tezyit için çareler taharrisi zaruret kesbettiği cihetle ordu ve mekteplerle sair iaşesi hükümetçe temin olunan müessesatta bu mahsulün şimdikine nazaran tercihan daha fazla istihlâki hususunun temin buyurulmasını iktisat Vekâletinin iş'arı üzerine rica ederim efendim.

HÜLÂSA:

Ahvali umumiye raporları
hakkında :

No. 2963

9 Temmuz «928» tarihli ve «3600» sayılı tamime tevfiikan gönderilmekte olan umumî ahval raporlarının bahusus kazalara taallûk eden kısımlarının rapor tanziminden maksut gayeyi temin edemiyecek derecede basit olduğu gelen raporların tetkikinden anlaşılmaktadır. Bu suretle memleket ahvali hakkında merkeze verilen malûmat nakıs kal-

maktadır. Diğer taraftan da kaymakam ve nahiye müdürlerinin faaliyet ve icraatı hakkında da merkezin mürakabesi temin edilmemiş oluyor. Halbuki vali beyefendiler kaymakam ve nahiye müdürlerinin icraat ve faaliyetlerinden doğrudan doğruya mes'uldürler.

Raporlar, aynı zamanda idare reislerinin İdarî bilgileri ve görgüleri derecelerinin de bir delili olması itibarile çok ehemmiyetlidir. Bilhassa kaymakamların halkın ruhunu, memleketin ihtiyaçlarını anlamaları ve halin, istikbalin şart ve zaruretlere göre kanunlara uygun en faydalı ve umumî çare ve tedbirleri bulmaları gibi noktalardan tetkik sahalarının inkişafına yardım edecek mühim vasıtalarıdır.

Binaenaleyh kaymakamlar tarafından tanzim edilecek raporların vilâyetlerce ehemmiyetle nazarı dikkate alınarak taleplerinin, fikir ve mütalealarının icabı ahval ve mevzuatı kanuniye ile derecei mütabakatlarının tetkik edilmesi ve raporda görülecek noksanlar hakkında kendilerinin irşat ve ikaz edilmesi icabeder.

Bu raporlarda vilâyetlerce yapılması lâzımgelen hususatın ifa ve ikmal edildiğine ve vekaletlerce yapılması icap edenlerin de ait olduğu vekâletler nezdinde takip olduğuna dair vilâyetçe tanzim kılınacak umumî raporda ayrıca malûmat dercedilmesi raporların vekâletçe yapılacak tetkikatını da teshil edeceğinden hususatı mezkûre dairesinde vilâyetçe tanzim edilecek raporların muntazaman Vekâlete irsali tamimen tebliğ olunur efendim.

Vilâyetlere ve Birinci umumî Müfettişliğe yazılmıştır.

22/12/1931

HÜLÂSA:

İngiltereye giden memurlarımızın elçilik ve konsolosluklara müracaat etmeleri hakkında:

No. 3000

Devairi resmîyeden hususâtı muhtelif için İngiltere'ye gönderilen memurlarımızın azîmet ve avdetlerinde elçilik ve konsolosluklara müracaat etmeleri hakkında Hariciye Vekâletinden gönderilen 19/12 931 tarih ve 25352 101 numaralı tezkere sureti leffen gönderildi efendim.

Vekâlet dairelerine yazılmıştır.

22/12/1931

Suret :

Hariciye Vekâletinin 14/12/1931 terih ve 25353/101 numaralı tezkeresi

Devairi resmîyeden hususâtı muhtelif için İngiltere'ye gönderilen bazı memurlarımızın ne büyük elçilik ne de konsolosluklarımıza görünmedikleri ve mahallî polisin kendileri hakkında vuku bulmakta olan bazı suallerine cevap verilemiyerek müşkül vaziyette kaldığı Londra Büyük Elçiliğimizden alınan bir tahriratta bildirilmekte ve badema memurlarımızın azîmet ve avdetlerinde elçilik ve konsolosluklara müracaatları esbabının temini rica edilmektedir. Londra Büyük Elçiliğimizin sureti iş'arına nazaran alâkadarlara bu hususta tebliğâtı lâzîmede bulunulmasına müsaadelerini rica ederim efendim.

HÜLÂSA:

Şurayı devlete gönderilecek
dava arzuhalleri hakkında :

No. 3022

Şûrayi Devlete gönderilecek dava arzuhalleri hakkında olup Şûrayi Devlet Riyasetinin iş'arına atfen Başvekâleti Celileden tebliğ buyurulan 20/12/931 tarih ve 6/4347 sayılı tezkere sureti leffen irsal kılındı efendim.

Vilâyetlere ve B. U. Müfettişliğe yazılmıştır.

24/12/1931

Suret :

**Başvekâleti Celilenin 20/12/1731 tarih ve 6/4347
numaralı tezkeresi**

Valiler ve kaymakamlar vasıtasile Şûrayi Devlete gönderilen dava arzuhallerinden bir çoğu Şûrayi Devlet kanununa muvafık olarak verilmediği için mahallerine iade edilmekte ve bu suretle usul noksanlarının ikmali ile işin tebligat safhasına intikali arasında uzun zaman geçmekte olduğundan; vali, kaymakam ve nahiye müdürleri makamlarına verecek olan dava arzuhallerde merbutlarının damga kanununa göre pullanmış iki nüsha veya mukabil taraf adedi kadar müteaddit nüsha olup olmadığı ve davacının imzası ve adresi bulunup bulunmadığı tetkik olunarak noksan görüldüğü takdirde ikmal ettirildikten sonra Şûraya gönderilmesinin tamimini Şûrayi Devlet Riyasetinin tezkeresi üzerine rica ederim efendim.

HÜLÂSA:

Karaman nahiyesinin Acıpayam kazasına ilhak edildiğine dair:

No. 3046

Muğla Vilâyetinin Köyceğiz kazasına bağlı Karaman nahiyesi, merbut cetvelde yazılı köylerde birlikte mezkûr kazadan alınarak Denizli Vilâyetinin Acıpayam kazasına ilhak edilmiştir.

Keyfiyet tebliğ olunur efendim.

Vekâletlere, B. Erkânı harbiye Reisliğine, B. U. Müfeş- tişliğe arz, Vekâlet dairelerine ve Vilâyetlere yazılmıştır.

Kararname sureti

No. 8230

Madde 1 — Muğla vilâyetinde Köyceğiz kazasına bağlı Karaman nahiyesi, merbut cetvelde yazılı köylerde birlikte mezkûr kazadan alınarak Denizli vilâyetinin Acıpayam kazasına ilhak edilmiştir.

Madde 2 — Bu kararname hükmünü icraya Dahiliye Vekili memurdur.

22/12/931

REİSİCUMHUR
Gazi Mustafa Kemal

Başvekil
İsmet

Dahiliye Vekili
Ş. Kaya

**Karaman nahiyesine merbut köylerin
isimlerini havi listedir**

Cümayani nahiye merkezi

Belevi

İmamlar

Cumaalanı

Kızılyaka

Yakubiye

Arı Mezraası

Masıt

Kalınkoz

Kulak

Değne

Yusufiye

Hüsnüye

Kabaklar

Emecik

Sofular

HÜLÂSA:

Gümrük ve İnhisar Vekâletinin ziraat vekâletinin ihdas edildiğine Rana ve Muhlis beyfendilerin tayin edildiklerine dair :

No. 3102

29/12/931 tarihli kanun ile yeniden ihdas ve teşkil olunan Gümrük ve inhisarlar Vekâletine İstanbul meb'usu Rana, Ziraat Vekâletine Kütahya meb'usu Muhlis Beyefendilerin intihap ve tayinleri Reiscumhur Hazretlerinin Yüksek tasviplerine iktiran eylediği Başvekâleti Celileden iş'ar buyurulmuştur.

Keyfiyet tebliğ olunur efendim.

HÜLÂSA :

666 numaralı karar hakkında :

No. 3723

T. B. M. M. Umumî Heyetinin 7/12/931 tarihli 11 inci in'ikadının 1 inci celsesinde kabul edildiği Başvekâleti Celileden iş'ar buyurulan 666 numaralı kararın bir sureti leffen gönderildi efendim.

Vekâlet dairelerine yazılmıştır.

HÜLÂSA:

Eylül, Teşrinisani 1930 aylarına ait Divanı Muhasebat raporları hakkında ittihaz olunan mukarrerata dair :

Karar No. 666

Eylül, teşrinisani 1930 aylarına ait Divanı muhasebat raporları hakkında Divanı Muhasebat Encümenince ittihaz olunan aşağıdaki mukarrerat tasvip edilmiştir.

7/12/931

Eylül, teşrinisani 1930 aylarına ait mukarrerat

1-726 numaralı kanunun dördüncü maddesinde yüzde 6 iskonto icrasına dair olan hüküm emvali maliye ve metruke satış bedelâtının gerek birriza ifa ve gerek icraen istifası şekillerine şamil surette mutlak olmasına binaen ipotekli emvali milliye ve metrukeden satılanların bedeli deynin tamamına kifayet ettiği veya etmezse de bakiyesi ashâbı tarafından tamamen tesviye olunduğu surette mezkûr iskontodan istifade etmeleri ve aksi takdirde iskonto yapılmaması hükmü kanuna muvafık görülmüştür.

2 — 1683 numaralı yeni tekaüt kanununun; daha evvel 65 yaşını ikmal suretile memuriyetten alâkası filen ve hükmen münkati vaziyetleri o zamanki mevzuatı kanuniyeye nazaran taayyün etmiş olanlar hakkında teşmil ve tatbiki caiz ve mümkün değildir.

3 — Müzayede ve münakaşası yapılacak madde veya hizmetin her türlü teferruatının bidayeten tanzim ve ilân e-

dilecek şartnamesinde tesbiti 6161 numaralı müzayede ve münakaşa ve ihâlât kanununun ikinci maddesi iktizasından olmakla bu suretle bidayeten şartnamede musarrah ve dahil bulunmıyan her hangi bir hüküm ve şartın muahharan mukavelenemeye derci suretile tatbiki muvafıkı kanun olamaz.

4 — Teminat mukabili teslim edilmiş olan tahvilât mevcut bulundukça sahibine aynen iadesi muktazi olup bedelinin tediyesine mesağî kanunî yoktur.

5 — İtalya, Balkan harplerde harbi umumide iştirak eyliyenlerden 21 kânunuevvel 1341 tarihine kadar tekaüdü icra edilerek kendilerine veya vefatı vuku bulup ta ailesine maaş tahsis edilmiş olanların harp zamanlarının 31 kânunuevvel 1341 tarihinden itibaren verilmesi 1626 numaralı kanunun muvakkat maddesi sarahati iktizasından olmakla bu gibilere tarihi mezkûrdan evvele ait zamanların itasına imkân yoktur.

6 — Yeni tekaüt kanununun 62 inci maddesinde «nüfus tezkerelerinde doğum senesi takvim senesi olarak mukayyet bulunduğu halele ay yazılı değilse o senenin temmuz iptidası doğum tarihi sayılır.»

Diye muharrer olan hüküm, rumî doğum senelerinin garbî sene olarak kabulünü mutazammın olmadığından doğumları devletçe garbî takvimin kabulünden evvelki zamana müsadif olanların yaş ve müddeti hizmet hesaplarında on üç gün takvim farkının kemakân nazarı itibare alınması muvafık görülmüştür.

7 — Memurini hâriciye mahsus olan harcirah kanununda müstehakkı harcirah efradı aile meyanında memurun validesi zikir ve tadat kılınmamış olmasına binaen harcirahın kanunda tadat ve tasrih olunanlara hasrı tabiî bulunmuştur.

8 — 1683 numaralı tekaüt kanununun 63 inci maddesinde «tekaüt hakkı başladığı tarihten itibaren bilumum mülkî ve askerî memur ve zabitlerin yaş tashihlerinin tekaüt muamelelerine müessir olamayacağı» gösterilmiş olmasına, mebni işbu kanun mucibince tekaüt maaşı tahsis edileceklerin kanunun ikinci maddesinde «tekaüde istihkak müddetinin mebdei olarak» tadat tarihinden sonra yaptıracakları tashihi sin muamelesinin muteber olması muvafık kanun görülmüştür.

9 — Yeni tekaüt kanununun neşrinden mukaddem idarei hususiye memurlarına tahsis edilmiş olan tekaüt maa- satının muvazenei umumiyyeden tediyesi kabul edilmiş olmasına göre bu gibi mütekaidinden mezkûr kanunun neşrinden sonra vefat edenlerin eytamına tahsis olunacak maaşın aslına tebaan muvazenei umumiyeye tesviyesi ve intikal muamelesi hususunda yeni kanun ahkâmının tatbiki muvafık görülmüştür.

10 — Hakkı tekaüdü iktisap etmeksizin tekaüdünü ta lep eden zabıtana malûliyeti sabit olmadıkça tekaüt maaşı tahsisi caiz bulunmadığı cihetle bunlardan bilâhare tekaüt maaşı talebinde bulunmayacaklarını taahhüt eylemek, şartile istifaen ayrılanların, sonradan devletçe görülen lüzum üzerine tekaüde sevkedilecekler hakkındaki ahkâmı kanu- niyeden istifadelerine mesağı kanunî yoktur.

11 — Memurun kanununun 73 üncü maddesile meb'usluk tahsisatının aslı olan on bin kuruşun tekaüde esas tutulacağı hükmü vazolunduğu gibi bu hükmün birinci ve ikinci B. M. Meclisinde aza bulunanlara da teşmili yine aynı madde ahkâmından bulunmasına mebni bu hükmün vaz'ından evvel tekaüt olan zevatın berhayat oldukları takdirde kendi maaşlarının tezyidi lâzım geldiği gibi vefat etmiş iseler ailelerine intikal eden maaşın da tezyidi muktezi olduğu ve eğer evvelce aldıkları maaşın on seneliği defaten verilerek devletçe alâkaları kesilmiş olsa bile bu muamele hakkı kanunilerini ihlâl edemeyeceğinden verilen mebalığın alelûsul istirdadile yeniden bu esas dairesinde maaş tahsisi maddei kanuniyenin şumulü dahilinde görülmüştür.

HÜLÂSA :

Evkaf U. Müdürlerinin teşrifat cetveline ithali H.

No. 3124

Cümhuriyet Bayramında ve hususî merasimde icra edilecek teşrifat merasimini gösterir çetvele Evkaf müdürlerinin ithalinin unutulduğu Başvekâleti Celileden iş ar buyurulmuştur.

Merkezi hükümet olan Ankara vilâyetine ait teşrifat cetvelinde Evkaf müdürü, tapu müdüründen sonra, Orman

müdüründen evvel teşrifata ithal edilmiş olduğundan 26/10/927 tarih ve 1/2715 numaralı telgrafla tebliğ edilen teşrifat sırasını gösterir cetvelin 12 inci sırasına Evkaf müdürlerinin ithal edilerek 12 den sonraki sıra numaralarının ona göre tashihi tamimen tebliğ olunur efendim.

Vilâyetlere ve Birinci U. Müfettişliğine yazılmıştır.

30/12/931

HÜLÂSA:

Avrupaya gönderilecek talebenin askerlik muamelesi hakkında :

No . 3125

Avrupa'ya gönderilecek talebenin askerlik muamelesi hakkında Millî Müdafaa Vekâletinden gönderilen 21/12/ 931 tarih ve 3150/6307 numaralı tezkerenin bir sureti leffen irsal kılındı, iktizasının ifası temenni olunur efendim. Vilâyetlere ve Vekâlet dairelerine yazılmıştır.

26/12/931

Suret:

Millî Müdafaa Vekâletinin 21/12/931 tarih ve 3150/6307 No. lu tezkeresi

Talebenin askerlikten tecilleri IIII numaralı askerlik mükellefiyeti kanununun 35 inci maddesinin C fıkrasile bu fıkrayı tadil eden 9 nisan 929 tarih ve 1413 numaralı kanunun 3 üncü maddesi ahkâmına tevfikân son yoklama sırasında

nizamname ve talimatnamelerine nazaran devam mecburi - yeti olan ve dereceleri muayyen bulunan mekteplerle bu derece olduğu Maarif Vekâletinden veya Eminliklerinden ve müdürlüklerinden tasdik olunan hususî ve ecnebi mekteplerde ve kezalik ayni evsafa oldukları anlaşılın ve memleket dahilinde veya haricinde tâli veya ilk mektebi bitirerek daha yüksek mektebe veya hariçte daha yüksek fennî veya sınaî müesseselere girmek için alâkadar Vekâletlerce muayyen olan müddetle dahil veya hariçte lisan tahsilinde veya stajda bulunanlar ve son yoklama sırasında tâli veya âli bir mektebi bitirerek memleket dahilinde veya haricinde daha yüksek mekteplere veya fennî veya sınaî müesseselere kabul zamanı olmadığından dolayı girmemiş olanların o sene içinde girerek vesai ki lâzimeyi gönderdikleri takdirde bunların ertesi seneye terkleri ancak 29 yaşını bitirinceye kadar uzayacağı kat'iyen tasrih edilmiş olduğu halde bazı Vekâletlerce bu şerait ve evsafı haiz bulunmamaları sebeble son yoklamada askerliklerine karar verilmiş olan mükelleflerin hükümet tebaasına ve askerlik mükellefyeti kanununun 1 8 inci maddesi sarahati hilâfına tahsil için Avrupa'ya gönderilmekte oldukları bunların tahsilleri hususunda ihtiyar edilen masraflardan bahisle tahsilleri sonuna kadar tecilleri hususunda vaki müracaatlerden anlaşılmaktadır. Gerçi bu gibi taleplere kanunun sarahati kat'iyeti dolayısıyla ret cevabı verilmekte ise de bu keyfiyet de memurların hatası yüzünden mükelleflerin mes'uliyetini ve hazine-

nin zararını badi bulunmaktadır. Binaenaleyh bu gibilerin miktar ve vaziyetlerine nazaran haklarında bir karar verilebilmek üzere kendi ve pederleri isimlerde şöhretlerini ve kaza ve mahallerde doğum tarihlerini ve halen hangi mekteplerden ve ne zamandanberi okumakta olduklarını ve ne vakit tahsillerini bitireceklerini ve mensup buldukları aslı şubeleri gösterir listelerin acele tanzim ve irsali ve badema Avrupa'ya gönderilecek talebenin gönderilmezden evvel ahval ve askerî vaziyetlerinin şubelerinden sorularak ilişkileri olmadığı anlaşıldıktan sonra gönderilmeleri keyfiyetinin usul ittihazı hususunda icap edenlere tebliğ buyurulmasını rica ederim efendim.

HÜLÂSA:

İdare Coğrafyası hakkında

Ş. III

No. 466

7/11/931 tarih ve «301» numaralı tamime zeyildir

İdare coğrafyasının ihtiva edeceği malûmattan iklim hakkındaki kısmı iktisat Vekâletinin Meteoroloji müessesesinden alınacaktır.

Coğrafyanın tanzimi için teşekkül eden heyetin bu kısım ile meşgul olmayarak diğer kısımlarını bir an evvel ikmal etmesin' rica ederim efendim.

19/12/1931

Vekâletçe muameleleri ikmal edilen**Tekaüt ve Yetim maaşları**

Tirekaymakamı İbrahim Vehbi B.	Tekaüt
Sincanlı nahiyesi müdürü Raşit B.	
Çobandede nahiyesi müdürü Osman Ef.	
Bulanık nüfus kâtibi Hamza Ef.	
Limni tahrirat müdürü Süleyman B.	
Akdağ kaymakamı Mecit B.	
Küre hususî muhasebe memuru Emin Ef.	
Haymana hususî muhasebe memuru Rahmi Ef.	
Çermik hususî muhasebe memuru Aptullah Ef.	
Zeydiye kaymakamı Hüsnü B.	
Kâhta nüfus memuru Mustafa Ef.	
Mut kaymakamı Samih B.	
Ahlat nüfus kâtibi Halil Fikri Ef.	
Kayseri hususî muhasebe tahsildarı Seyit Ef.	

Vekâletin Neşriyatı

(Albüm) Vilâyetler hususî idareleri faaliyetlerinden

300 Sa. (32X22) Hilâl ve Cumhuriyet matbaası İstanbul 928.

Hususî idarelerin faaliyet ve tekâmül hamlelerini gösteren ihşaî malûmat hulâsalarile fotğoraflarından ibarettir. Başta hulâsaları olmak üzere fotoğraflar vilâyetlerin alfabe sırasile tertip edilmiştir.

Belediyelerin 1925, 926, 927, 928 senelerine ait hesap hulâsaları:

376 Sa. (32X22) Hamit matbaası. İstanbul 930.

Belediyelerin varidat ve masraflarile vücade getirdikleri asarı ve gayri menkul malların miktarını gösteren bu eser belediyelerin «4» senede geçirdikleri tekâmül derece ve safhalarını tetkik ve mukayeseye medar olmak üzere tertip edilmiştir.

Hukuku İdare:

Müellifi: Berthelemy.

Mütercimi: M. Atif.

İdare mecmuasına ilâve edilmektedir. Şimdiye kadar çıkan kısmı «696» Sa. (23,5X16,5) Hamit matbaası. İstanbul 1931.

Hususî idarelerin dört senelik faaliyetlerinin hulâsaları:

13 tablo (32X22) Hilâl ve Cumhuriyet; matbaası İstanbul 1928.

Hususî idarelerin varidat ve masarîfinin dört senelik mukayesesini gösterir grafikleri havi olup «13» tablodan ibarettir.

İdarei hususiyelerin 1927 bütçeleri:

1032 Sa. (25X17) Cumhuriyet matbaası. İstanbul 930.

İdarei hususiyelerin 1928 bütçeleri:

1275 Sa. (25X17) Hamit matbaası. İstanbul 929.

İdarei hususiyelerin 1929 bütçeleri:

1751 Sa. (25X17) Hamit matbaası 930.

İdarei hususiyelerin 1930 bütçeleri:

1837 Sa. (25X17) Hamit matbaası. İstanbul 930.

927 senesine kadar toplu bir halde neşredilmeyen hususî idareler bütçeleri vilâyetlerin birbirile mukayese edilebilmesini temin etmek üzere bu tarihten itibaren bir arada neşredilmeğe başlanmıştır.

İdare mecmuası:

Nisan 928 tarihinden itibaren her ay muntazaman neşredilmektedir.

Şimdiye kadar «44» nüsha intişar etmiştir, iki kısımdan mürekkeptir. Resmî ve gayri resmî kısım.

Resmî kısım tayin, tasfiye, tekaüt, Vekâlet emrine alınma muamelâtını Vekâlet ve vilâyetler inzibat komisyonları mukarreratını, Vekâletten vilâyetlere yapılan ve mahrem olmıyan tamimleri, Dahiliye Vekâletini alâkadar eden kanunların metnini ve diğerlerinin hulâsalarile yine Vekâleti alâ-

kadar eden icra Vekilleri Heyeti kararnamelelerini, nizamnameleri, aramızdan ayrılan idare âmirlerinin tercümei hallerini, gayri resmî kısım idareyi alâkadar eden İlmî yazıları ihtiva eder.

İdare taksimatı:

Vilâyet kaza ve nahiyelerinin isimlerde bunların alfabetik bir cetvelini havidir.

170 Sa. (23X16,5) Köy Hocası matbaası. Ankara 929.

İdare taksimatı:

40 Sa. (23,5X16,5) Yenigün matbaası. Ankara 929.

Vilâyet, kaza ve nahiyelerin alfabetik cetvelini havidir.

İdare taksimatı:

40 Sa. (23X16) Hamit matbaası. İstanbul 1931.

1 kânunuevvel 1931 tarihinde mevcut vilâyet, kaza ve nahiyeye isimlerini ihtiva etmek ve her vilâyete tâbi köy adetleri de bir kalem olarak gösterilmek üzere tertip edilmiştir.

Kanunlar:

Birinci cilt 12 70 Sa.

İkinci cilt 1350 Sa.

(15X12) Köy Hocası matbaası. Ankara 1930.

Dahiliye Vekâletini alâkadar eden kanun ve nizamnameleri ihtiva etmektedir.

Kıdem mecmua ve tabloları: Vali, kaymakam, mektupçu ve nüfus müdürlerini terfileri muntazam bir esasa bağlamak için tanzim ve tertip edilmiştir. Bu memurların sınıflarını, derecelerini gösterir ve terfileri bu cetvele istinaden her sene Cümhuriyet Bayramında icra olunur.

Kıdem mecmuası:

44 sahife (22,50X16,50) Yenigün matbaası. Ankara
929.

1931 kıdem mecmuası:

40 sahife (22,50X16,50) Hamit matbaası. İstanbul 1931.

1931 kıdem tablosu:

52 sahife (15X23) Hamit matbaası. 1931.

«Köylerimiz» in adları son teşkilâtı mülkiyede.

1066 sahife (21X26) Hilâl matbaası. İstanbul 1928
Vilâyetlerin kaza ve nahiyeleri ile bunalara tâbi köylerin isimlerini
göstermektedir.

Muhtıra:

176 Sa. (16X12) Hakimiyeti Milliye matbaası. Ankara
929.

Belediyelerin varidat ve nüfusları hakkında istatistik hulâsalarını
havidir.

Muhtıra:

129 Sa. (13X9,5) İdea matbaası. Ankara 1931.

Askerî ve mülkâ tekaüt kanunu ile tekaüt ve yetim maaşlarının
tahsisi hakkındaki talimatnameyi ve buna dair tamimlerle müteferrik
bazı ahkâmı muhtevîdir.

Nüfus mes'elesi:

373 Sa. (23,5X16,5) İktisat matbaası. İstanbul 930.

Müellifi: Leon Rabinovicz.

Mütercimi: Alâettin Cemil.

Nüfus ilmi, nüfus tarihi ve nüfus harekâtından bahseder.

Vilâyet idaresi kanunu:
122 Sa. (23,5X16,5) Yenigün matbaası. Ankara 929.
Hükümetin esbabı mucibesini ve meclis zabıtlarını havidir.

Neşredilecek Eserler

Hususî idarelerin «1931» bütçeleri:

İdare coğrafyası:

Vilâyetlerin İdarî, tabiî, ziraî, sıhî, sınaî, İktisadî, İçtimaî ve tarihî vaziyetlerini tesbit etmek üzere neşredilecek ve buna vilâyetlerin muntazam bir harisası da ilâve edilecektir. Bu suretle «63» vilâyet hakkında istenilen malûmatı kolaylıkla bulmağa yarayacak bir ansiklopedi vücade getirilmiş olacaktır.

Kanunlar:

İki cilt olarak «930» senesinde neşredilen «kanunlar» ın «3» üncü cildi de neşredilmek üzeredir.

Köylerimizin adedi:

928 senesinde tanzim ve arap harflerde tabedilen köylerimizin adı yeni harflerle hazırlanmaktadır. Vilâyetlerin ayrı ayrı kaza ve nahiye ve köyleri gösterilmekle beraber ayrıca vilâyet, kaza, nahiye, köy gibi idare cüzütamları alfabe suretile tanzim edilmektedir.

Bu suretle aranılan her hangi bir idare cüzü tamının ve meselâ ve köyün hangi vilâyetin hangi kazasının hangi nah'yesine bağlı olduğu kolaylıkla bulunabilecektir. Bu cüzü tamların hizasına nüfusları miktarı da işaret edilecektir.

Aramızdan Ayrılanlar

Nusaybin Kaymakamı Pağıp bey vefat etti

Haşan Efendi oğlu
Rağıp B. <<301>> senesinde
Selanik'te doğmuştur. Sibyan
mektebinden ve
rüştiyesinden mezundur.

Devlet hizmetine
Selanik istinaf mahkemesi
kalemi mülazamlığı ile
girmiş ve Selanik maarif
kalemi mübeyyizliği, Selenik
bidayet hukuk dairesi zabıt
kitabete, Selanik istinaf
mahkemesi zabıt kitabete,
Emniyeti Umumiye
Müdüriyeti evrak kalemi
mukayyitliği, İstanbul Polis
Müdüriyeti kısmı idari

kalemi kitabete, Aydın Polis Müdüriyeti tahrirat kitabete,

İdare_d

Aydın Polis merkez memurluğu, Hüdavendigâr Vilâyeti Polis merkez memurluğu, İnebolu emniyet müfettişliği, Canik Polis Müdürlüğü, İstanbul Polis Müdiriyeti üçüncü şube Müdürlüğü, Trabzon Polis Müdürlüğü, İstanbul Polis üçüncü şube müdürlüğü ve Gebze ile Nusaybin kaymakamlıklarında bulunmuştur.

Geride bıraktığı kederdide ailesine beyanı taziyet eyleriz.

Gayri Resmî Kısım

Şehirler ve Belediyecilik

İnsanların kablettarih hayatında belde ve belediye medeniye ve şehir denilen medeniyet eseri yoktur. İlk insanlar toplu yaşamasını bilmezler ve bu ihtiyacı hissetmezlerdi.

İlk insan dağda, ormanda yalnız gezer ağaç kovuğunda taş yarığında, kaya oyuklarında tabiî hâdiselerin kendi kendine ihdas ve ibda ettiği mağaralarda yalnız yatar, kalkar, tek başına karnını doyurur, tek başına hayatını korur, düşmanına karşı kendi nefsinin kendisi müdafaa ederdi. Muhtelif tesadüflerle aile teşekkül edince hayat mücadelesinde iştirak ve himaye, tesanüt ve muavenet başlamıştır. Fakat dimağ hali iptidaidedir. Şevki tabii henüz makamını akıl ve zekâyâ terketmemiştir. Yalnız haricî tecavüzlere müştereken mukavemet, yatacak yer, yiyecek gıda tedariki gibi basit ve iptidaî ihtiyaçlar ilk insanın yalnızken geçirdiği hayattakinden farklıdır. Bunun için dimağ fazlaca işlemeğe ve inkişafa mecburdur. Fikri beşerin bu ilk hamlesi civar ağaç kovuklarında, yakın mağaralarda yaşayan diğer birliklere karşı hüsnü muame-

leye yaklaşmağı icap ettirmiştir. Çünkü ihtiyaçlar umumiyetle yekdiğerinin aynidir. Vazife birdir, tevhitü kuvva lâzımdır. İlk komşu aileler yahut dişisi çok ve binnetice çocuğı çok ailelerden en kuvvetli ve becerikli aile ve gurup reisi olmuştur.

Beşeriyetin bu devrei tarihiyesi asırlar sürmüş ve nihayet insanlar tabiî mağaraların önüne taş yığmaktan, ağaç ve çalı ile kapatmaktan bunların arasını toprakla veya yaprak çürüğüle sıvatmaktan başlayarak mağaraların kenarına çıkmağı ve yuvalarını büyütmeğı başlamışlar ve en sonra da ihtiyacın sevkile dört duvarı ve bir kapıyı icat ederek ilk medeniyet eserini, yani evi yapmışlardır.

Belediyecilikte ilk mucit tabiidir ki ev yapmasını keşfeden insandır, ilk kıvılcım kâşifinin ev inşası mucidine takaddüm ettiğıne dair delâil yoktur. Ateş, kül ve is emarelerine ev inşasından sonraki devrede tesadüf edilmektedir, ilk evin yanına evler yapılmış ve artık ilk köy teşekkül etmiştir. Beşeriyet tarihi bu küçük köyleri, inşa ve icattaki müşkülleri nazarı dikkate alarak şehir telâkki etmektedir.

İlk şehir kuruldu, diye belediye mütehassıslarının sevinmesine lüzum ve imkân yoktur. Çünkü ilk şehirlerde bugünkü manada hiç bir belde ve belediye işi düşünülmemiş ve yapılmamıştır. insanlar bu ihtiyacı pek güç ve geç duymuşlar ve duyduktan sonra da devlet işile belediye işini daima muhtelit bir surette idare ve idame etmişlerdir.

Asya'nın ortasında Türk'lerin kurdukları ilk şehirler Fi-rat ve Dicle havzasındaki ilk varlıklar hatta eski Mısır ve Çin medeniyetlerinin asarında devlet ve belediye vezaifinin tefrik

edildiğine dair hiç bir malûmat bulunmamıştır. Bunun için o kadar uzaklara da gitmeğe hacet yoktur. Medeniyet, beşeriyetin müşterek malı olduğu, devre ve kademe halinde muhitine sari bir mahiyeti bulunduğu nazari dikkate alınırca, ilk medeniyet merhalesine göre daha dun denecek kadar yakın olan ve buna rağmen, kadim sıfatile anılan Yunan ve Roma medeniyetlerinin bile bu vazifelerin tam bir taksim ve tefrike vaki olmamıştır.

Bununla beraber, şehir ve şehircilik tarihinin maziden a-tiye devrettiği bu hatırat, bu, devletçilik ve şehircilik halitası, uzun asırlar, bu iki İçtimaî kudretin mücadelesini intaç etmiştir. Bu iki kuvvet zaman zaman, bazen galip, bazen mağlûp, birlikte ve bir arada hüküm sürmüş ve neticede halen devam etmekte bulunan iki şekilden hangisinin daha ziyade şayanı tercih olduğu takarrür etmemiştir.

Bunlardan birisi serbest ve muhtar, hür ve müstakil n-giliz belediyeciliği, diğer vasayat ve nezaret al* nda, Fransız belediyeciliği.

Bunların her ikisi de ideal belediyecilik değildir. Fakat, devlet nüfuzunun belediyeciliğe kat'iyyen müdahale etmemesi taraftarı olan müfrit belediyeciler İngiliz belediye usulünü, ideal belediyeciliğe doğru yol alan en muvafık bir şekil halinde tasavvur ve kabul etmektedirler.

Müfrit belediyelere göre, şehirler, artık rüştü içtimailerini isbat etmişlerdir. Hukukan reşit olan şehirler, belediye usullerde vesayet altına alınmazlar ve devletin müdahalesine maraz kalamazlar.

Hükümetin kendilerini tanımasına ve mevcudiyetlerini tasdik ermesine muhtaç değillerdir. Çünkü onlar bidayeten mevcut içtimaî birer teşekkül ve mahallî birci usvîyetiler. Bu sıfatla belediyeler ancak vatanın umumî kanunlarına itaatle mükellef olup kanunla kendilerine verilmiş salâhiyetleri tecaüz ve tevdi olunan vezaifi ihmal etmemeleri noktai nazarından devletçe kontrola tâbi tutulabilir. Bunun haricinde belediyelerin muhtariyetine müdahale ve hürriyetleri tahdit edilemez.

Müfrit belediyeciler bu muhtariyetin mutlak surette masun kalmasını isterler, masuniyeti şahsiye, masuniyeti mesakin, ve emsali içtimaî kudretlerin himayesinde bulunan bir kısım hukuk gibi, masuniyeti belde yahut şehirler muhtariyetinin masuniyetini yalnız kanunlara değil, ilmî ve içtimaî nazariyelerle de teyit ve temin etmek gayeleridir.

Fransız ve İngiliz belediyeciliği ile yanyana yürümüş, fakat bir zamanlar geri kalmış. Bir de Türk ve İslâm belediyeciliği vardır. Bunlar ayrı ayrı tetkik olunacaktır. Hazer kenarında ve Altay'larda Türk'lerin ilk şehirleri mislen Oruk şehri, Fırat vadisinde Alâmların su şehri, Nil kenarında eski Mısır'luların Tep ve Menfisi Akdeniz kıyılarında eski Trova ve Sarit ile Bergama civarında «Efesi» şehirleri bugün malûm ise de bu ilk şehirlerin yalnız yaşayış tarzı ve ahalsinin elbiseleri az çok tesbit olunmuş olup belediye hayatına dair elde vesaik yoktur. Atina ve Roma şehirlerinde de belediye vezaifi hükümet işinden ayrılmış bir halde göze çarpmaz. Yalnız Roma'da hükümet teşkilâtından başka ve ilk belediye vazifesi olarak itfaiye teşkilâtı vücade getirilmiştir.

Atina ve Roma şehirleri hakkında Yunanistan ve İtalya'nın bugünkü belediyeleri tetkik olunurken arzı malûmat edilecektir.

Fransız Belediyeciliği

Bugünkü Fransa arazisi, büyük Roma imparatorluğunun cüz'ü olduğu zamandan kalma şehirler hâkimiyeti, hükümeti merkeziye nüfuzu ile çarpışır çarpışa yaşadı. Derebeğlik devrinde dahi Charte denilen fermanlarla imtiyazlarını yani bazı hükümet ve şehir vezaifinin kendilerince ifasına müsaade muhtariyetini muhafaza etti. Bu imtiyaz mukabilinde şehirlerce verilen tazminat ve senelik aidatı alan kral veya derebeyleri şehirlerdeki komün - belediye teşkilâtının belediye vezaifinden başka hukuku hükümraniye ait inzibat işi, adalet tevzii, müsellâh kuvvet bulundurmak gibi işleri görmelerine müdahale edemez oldular. Bu şekilde memleketin vahdeti sarsıldı. Muhtelif ihtilâl ve inkilâplar, hep bu vahdeti tesis için alınan tedbirlerle neticelendi. Ve nihayet şehirlerin hükümet ve devlet vezaifine müdahalelerinin önüne geçildi. Fakat bu intikal devresinde ittihaz olunan kararlar memleket birliğini hedef ittihaz ettiği için, mahalli idarelerin her hangi bir fırsatta hükümet mahiyetinde dahi iş gören eski komün vaziyetine geçmelerine mâni olabilecek şekilde esasları nazarı dikkate aldı ve bundan dolayı hürriyet için büyük ihtilâlî yapan Fransız'lar mahallî teşekküllerde sıkı bir hükümet merkezine kontrolü ile idare usulünü kabule şevketti, işte bugünkü Fransız mahallî idare sistemindeki İdarî vesayetin başlıca sebebi budur. «Yalnız, milletlerin kendi kendilerini idareye ehil oldukları esastan dolayı her hangi bir sebeple, millet meclisinin içtima edemeyeceği bir zaman olursa, mahallî teşekküllerden

vilâyet meclislerinin bir araya gelerek millet meclisi vazifesini görmek hususundaki teşrii salâhiyet, dünyanın hiç bir yerinde bulunmayan müfrit bir şekilde ihtilâl kanunlarile mahallî idarelere verildi. Bununla beraber bu salâhiyetin tatbikini icap ettirecek zaruret hasıl olmamıştır.»

Fransız mahallî idaresinde en küçük teşekkülü İçtimaî kommündür ve bütün kommünler, hukuk ve salâhiyet noktai nazarından tamamile yeknesaktır. ' Şehir, kasaba ve köy kommününün birbirinden farkı yoktur. Bu vahdet ve müsavat, büyük ihtilâl esnasında 1789 tarihinde müessesan meclisi tarafından verilen bir karar ile tesbit olunmuştur. Kommünlerin adedi 1906 da 36222 idi. Günden güne yeni kommünler vücade geldi ve 1921 de 37963 adedine baliğ oldu. Bunlardan ikisi bir milyon ile dört yüz bin arasında nüfusu havi olup on ikisi dört yüz bin ile yüz bin arasında nüfusa maliktir. Beş yüze kadar nüfusu olan kommünlerin adedi yirmi iki bini mütecavidir. Elli nüfuslu kommünler de vardır.

Kommün teşkilâtının esası halen mer'î ve tamamile bir Code halinde bulunan 5 nisan 1884 tarihli kanunla tanzim edilmiştir. Mezkûr kanunun bir çok maddeleri muhtelif tarihlerde ihtiyaçla mütenasip olarak tadil edilmişse de bütün tadilât ilâve ve zeyil şeklinde olup aslındaki ana hatlar mahfuz kalmıştır. Bu kanun bütün kommünler hakkında cari olup Fransız kommünlerinden yalnız Paris şehri hususî bir teşkilâta maliktir. Bundan başka Lion ve Marsilya şehirleri de polis ve emniyet işlerinden dolayı hususî bir teşkilâta tâbi tutulmuştur. Bu istisnalar haricinde iki yüz nüfuslu kommünlerle iki yüz bin nüfuslu kommünler aynı evsaf ve hukuku haizdir. Yalnız nüfusa göre belediye aza ve Reis muavinlerinin adedi tahalûf eder. Hemen denebilir ki Fransa kommün vahdetini kabul eden yegâne memlekettir. Halbuki Almanya, İngiltere

ve Şimalî Amerika hükümetleri şehir ve köy kommünleri arasında mühim farklar tanımışlardır.

Fransız kommünleri mesahai sathıye itibarile çok mütehaliftir. En küçüklerinden biri (Voud' Herland) kommün- dür. Ve mesahası 9 hektardır. En büyüğü (Arles) kommün- dür. Mesahası 103,000 hektardır. Paris kommünün mesahası 7,802 hektardır. Vasatî mesaha 1462 hektarı bulmaktadır. Nüfusu ve mesahası muhtelif olan kommünlerin irat yekûnları da çok müteravittir.

Belediye hey'etleri

5 nisan 1884 tarihli kanunun birinci maddesine göre her kommünün belediye heyeti, belediye meclisile reisi ve bir veya müteaddit muavinden tereküp eder.

Bir kommün isminin tebeddülü icap ettiği takdirde kommünün bulunduğu vilâyet meclisi umumisinin istişari reyî ve Şûrayı Devletin mütaleası alındıktan sonra Reisicumhurun iradesile yapılır.

Kommün hudutlarının tadili merkezlerinin değiştirilmesi kommünlerin birleşmesi veya ayrılması hakkındaki ahkâm muhtelifdir. Bu tadilât vilâyet kaza veya kanton hudutlarının değişmesini icap ettiriyorsa bunun için kanunu mahsus lâzımdır. Aynı zamanda kanun lâyihasının umumî meclisten ve Şûrayı Devletten geçmesi icap eder. Tadilât yalnız bir kanton dahiline münhasırsa belediye meclisinin veya intihapçılardan üçte birinin talebi üzerine veya resen görülen lüzum üzerine Meclisi umumî kararile ve valinin emrile yapılır. Diğer bir sim tadilâta meclisi umumî ve Şûrayı Devlet kararı üzerine Reisicumhurun iradesile yapılabilir. Kommünlere ait her nevi tevhit veya tefrik kararından sonra belediye meclislerinin temsil sıfatı zail olur ve derhal yeni intihap yapılır.

Kommünlerin hükmî' şahsiyeti

Fransız kommünleri pek eski zamanlardanberi hükmî şahsiyeti haizdirler. Roma hukuku dahi Municipale'lerle Civitate'lerin şahsiyetini tanımıştı. Kurunu vustada aynı şahsiyeti muhafaza ettiler. Bununla beraber Kurunu vusta kommünleri memleket arazisi üzerinde küçük adacıklar halinde idi ve köy kommünleri yoktu. Büyük ihtilâl kommünlerin hükmî şahsiyetine dokunmadı. Yalnız 4 ağustos gecesini kararile kommünler derebeylik imtiyazını «hükümet vezâifine müdahale ve onu bizzat ifa hukuku» kaybettiler.

Kommünlerin hükmî şahsiyeti «Code Civil» in 910, 937, 2121 maddelerde teyit olunmuştur. Hükmî şahsiyeti tasdik olunmuş olan kommünler bir kısmı doğrudan doğruya belediye reisinin ve bir kısmı reisile meclisin müştereken ifa edebilecekleri bir çok vezâif ile mükelleftirler.

Kommünler prensip itibarile mahallî halkına faydalı olacak her iş hakkında tertibat alabilirler. Fakat bazı şartlara tabidirler. Meselâ her hangi bir ihtiyarî işe girişmek için bütçenin adı varidatı bu işin karşılaştırılması kabil olup olmadığı noktai nazarından mafevk makamatın müsaadesi alınmak şarttır. Çünkü kommünlerin adı varidat ile yapılamıyacak işlerde mutlak salâhiyeti kabul olunmamıştır.

Bizim belediye kanununda olduğu gibi mecburî işler nazari dikkate alınmış olmadıkça ihtiyarî vezâife tahsisat konamaz. Bundan başka belediyenin umumî teşkilâtı tarafından ifa edilerek ticarî ve iktisadî işlerle «En Regie» usulile yapılacak iktisadî işletmeler hakkında hususî ahkâm vardır. Bunlar İktisadî makalelerde tavih edilecekti.

Fransız belediyeciliğinin tarihçesi

14 kânunuevvel 1789 kanunile Fransız müessisan meclisi, bütün kommünlerde muhtar bir teşkilât vücade getirdi. Belediye reisi ve muavinlerde belediye meclisi ve umumî meclis «her kommünde» bu teşkilâtın esasını koruyor ve belediye reisleri doğrudan doğruya intihapçıların reyî ile seçiliyordu. İdarî vesayet, vilâyet veya kaza idare heyetinin «Directoire ihtilâl devrinden mülhakatın en yüksek idare makinesi» eline verilmişti. Hükümeti merkeziyenin hiç bir mümessili yoktu. 16 ağustos 1790 ve 22 temmuz 1791 kanunlarla belediyelere polis idaresi ve bir kısım adlî salâhiyetler verildi. Memleket 40,000 kommünden mürekkep bir Federation haline geldi. Ve Anarchie hükümeteşsizlik başladı.

Sene üç Fructidor teşkilâtı hükümeti merkeziyenin kontrolünü takviye etmek istedise de tamamilen muvaffak olamadı. Sene sekiz teşkilâtı kommünler arasında mutlak bir müsavatla hakikî bir merkeziyet vücade getirdi. Belediye reisleri bazen hükümeti merkeziyece bazen de vali tarafından tayin olunacaktır. Belediye meclisleri azası da valiler tarafından tayin edilecektir. Takriben on sene sonra kommünlerin muhtariyeti için başlanan bir esastan rücu ediliyordu.

Bu tecrübeler uzun müddet devam etti. Nihayet 1831 de belediye meclislerinin intihabı ve reisile muavinlerinin man- sup olması kabul olundu. Daha sonraları reislerinin küçük kommünlerde belediye meclislerince intihap ve büyük kommünlerde valiler tarafından tayin usulü devam etti. Nihayet 28 mart 1882 de belediye reislerinin belediye meclislerince tayini esası ortaya çıktı ve halen mer'î 1884 kanununda da aynı esas kabul olundu.

Belediye meclisi ve reislerinin vaziyetlerinden başka bu meclislerin talimatname yapmak hususundaki salâhiyetleri de muhalif şekiller geçirmiştir. Bundan başka kommün meclislerinin üstündeki devlet İdarî vesayeti bir zamanlar valilere verilmiş, bir zamanlar vilâyet umum meclislerine hasredilmişti. Halen dahi umuî meclislerle daimî encümenlerinin belediye, meclisleri mukarreratı üzerinde bazı tetkik ve tasdik veya ret salâhiyetleri vardır.

Belediye meclisleri ve intihap

Halen mer'î belediye kanununun onuncu maddesine nazaran her beş yüz nüfuslu kommünün on azalı bir meclisi vardır. Beş yüz birden bin beş yüz nüfusa kadar 12 ve 1501 dir. 2500 ze kadar 36 ve 3500 ze kadar 21, 1 0,000 ne kadar 23, 30,000 ne kadar 27, 40,000 ne kadar 30, 50,000 ne kadar 32, 60,000 ne kadar 34, ve nihayet nüfusu 60,000 binden yukarı her belediyede azamî 36 aza bulunur. Belediye dairelerine münkasim olan şehirlerde her belediye dairesi için ayrıca üç aza zammolunur. Diğer ahvalde bu adetlerden fazla veya eksik olamaz.

Belediye şubeleri Paris'te de varsa da burası hususî bir teşkilâtla idare edilmekte olup şubeli belediyelerde her şubeye üç aza zammı usulü yalnız Lion şehrinde caridir. Buranın nüfusuna göre azamî 36 azasına münkasem olduğu altı belediye dairesi için 18 aza zammolunur. Cem an 54 azası vardır.

Belediye azaları kommün intihapçılarınin doğrudan doğruya ârayı umumiyesile intihap olunur. 2.1 yaşını bitirmiş olan her Fransız intihap hakkını haizdir. İntihap her mahalle namına isabet eden azanın o mahalle halkı tarafından intihabı şeklinde olmayıp bütün belediye meclisi azasının, bütün şehir

halkını temsil etmesi mütaleasile liste usulü üzerine yapılır. Bazı kanunî şerait altında intihap mıntakaları teşkili ve o suretle intihap icrası da caizdir, intihaplar gizli reyle yapılır. Ve ancak bir gün devam eder, intihap listesinde kommün dahilinde hakikî ikametgâh veya altı aylık ikametgâh sahibi olanların ismi vardır. Bu listeler her sene hususî bir komisyon tarafından tetkik olunur, intihap zamanında bu listede dahil olmıyanlar rey veremezler. Ancak mahkeme kararile listeye»girmek caizdir. Hiç bir intihapçı intihap salonuna silâhlı olarak giremez.

Belediye azası olabilmek için intihap senesinin kânunusani iptidasında 25 yaşını ikmal etmiş olmak lâzımdır. Hizmeti askeriye esnasında deniz ve kara orduları asker ve müstahdemleri intihap olunamazlar.

Bundan başka mahcurlar daimî surette bir adamın hizmetinde bulunanlar dairei memuriyetlerinde vali, kaymakam, hâkim gibi nüfuzlu memurlar da intihap olunamazlar. «Vilâyet kâtibi umumileri de bu meyanda idi. Bu memuriyetler tasarruf dolayisile frankın sukutu esnasında lağvedilmiştir.»

Bu gibi memurlar, dairei memuriyetleri haricinde bir yerden belediye azalığa intihap olundukları takdirde on gün zarfında azalığı kabul veya memuriyeti tercih ettiklerini beyan edebilirler.

Hiç bir kimse iki belediye meclisine birden aza olamaz. Böyle bir hal vukuunda hangi azalığın kabul olduğu on gün zarfında beyan edilmek lâzımdır. Nüfusu 500 den yukarı olan kommünlerde bir kısım akrabalık bir mecliste içtimaa mâni olup 500 den aşağı yerlerde böyle bir kaydi kanunî yoktur.

5 Nisan 1884 tarihli kanununun 41 inci maddesi mucibince belediye meclisleri 4 senelik bir devre için intihap olu-

nur. intihap senesi mayısının ilk pazar günü bütün Fransa'da birden intihap yapılır.

Belediye meclisleri ancak heyeti vekile kararile ve Cumhur reisinin iradesile fesholunabilir. Belediye meclislerinin her hangi bir şekilde vazifeyi ifa edemeyecek bir şekilde bulunmaları ve azasının istifası veya nisabı kanununun dununa düşmesi gibi halledse hususî bir komisyon bu vazifeyi deruhte ede». Bu heyet Reiscumhur tarafından tayin olunur. Bu heyet ancak muamelâtı cariyeyi tedvir edip bütçe ihzarı ve reisin vereceği hesabatın tetkiki gibi işlerle iştigal edemez. Belediye meclisinin feshinden veya infisahından itibaren iki ay zarfında yeni meclisin intihabı şarttır.

Belediye meclislerinin içtimaları

5 nisan 1884 tarihli belediye kanununun 46 inci maddesine göre belediye meclisleri âdi içtima halinde şubat, mayıs, ağustos, teşrinisanide olmak üzere senede dört defa toplanırlar. Toplanma müddeti on beş gündür. (Saus - prefet) nin muahedesile temdidî caizdir. Bütçe müzakeresine ait içtimalar altı hafta devam edebilir. Adi içtimalarda belediye meclisleri kendi vazifelerine ait her işi müzakereye salâhiyettardır. Kanun ile muayen şerait dahilinde fevkalâde içtimaları dahi caizdir. Ancak bu içtimalarda sebebi içtima olan işten başka bir şey müzakere edilemez. Davet lüzumunu göstererebileceğini.

Fevkalâde içtimalara davet lüzumunu pref- ve süprefe gösterebileceği gibi belediye reisleri dahi, lüzumlu ve faydalı gördüğü her hangi bir zamanda belediye meclisi fevkalâde olarak tophiyabilir. Meclis azası ekseriyetin talebile de fevkalâde içtima caizdir. Bu son iki şekilde keyfiyetten hükümet

makamlar, haberdar edilir. Yalnız her ne şekilde olursa olsun, davetler, ancak belediye reisi tarafından vaki olur.

Y: imalardan üç gün evvel, sebebi içtima ilân suretile ve azanın evlerine tahriren ihbar suretile bildirilir. Müstacel hallerde idare âmirinin emrile bu müddet kısaltılabilir.

Bir çok memleketlerde azalar aynı hukuku ve evsafi haizdirler. Burada da öyledir. Fakat azaların sandalye işgal etmelerinde, Fransız'lar hiç lüzumsuz bir sıra usulü koymuşlardır. Belediye kanununun 49 uncu maddesi bu sırayı tarif eder, intihap tarihi iki olanlar başta otururlar. Bu tarihler müsavi ise kazandığı rey adedi fazla olanlar yukarı geçer bunda da müsavat halinde yaşlılar gençlerden yukarı otururlar.

İçtima devreleri içinde müteaddit in'ikatlara lüzum varsa bunun tarihini meclis kendisi tesbit eder. Reislerin buna müdahaleye hakları yoktur. Fakat küçük kommünlerde ekseriya içtima devreleri birer celseden ibarettir.

Bizde de olduğu gibi belediye meclisleri adedi mürettebin ekseriyeti hazır bulunmadıkça müzakereye başlayamaz. Fakat birbirini müteakip üç gün fasıla ile yapılan iki davetten sonra da bu şekilde ekseriyet temin edilemezse içtimada hazır bulunan aza adedi ne olursa olsun müzakereye başlanabilir.

Her hangi bir seferberlikte belediye meclisleri bu şeraiti de bulamazlar. Bunun için 5 haziran 1915 tarihli bir tadil ile bir defa yapılan davetten sonra ekseriyet temin edilemezse, vaki olan her içtimaların kanunu olduğu kabul edilmiştir. Bu vaziyette belediye meclisleri azasının üçte biri ile içtima ve karar ittihaz edebilir. Yalnız kararın idare âmirlerinin tasvibinden sonra infaz olunur.

Meclisin kararında ekseriyeti mutlaka şarttır. Reylerin müsavata halinde gizli reylerle seçme hariç olmak üzere, reisin bulunduğu taraf tercih olunur. Müzakereler alenidir. Yani

hariçten dinlemek isteyenler dinleyicilere mahsus yerlerde bulunabilirler. Belediye reisinin veya azadan üç zatın talebile hafi celse de yapılabilir. Meclisin inzibatını temin etmek reise aittir. Birbirini müteakip vaki olan üç davete icabet etmiyen aza müstafa addolunur.

Belediyeler arasında konfranslar

Belediye meclisleri kendi içtimalarından başka, komşu belediyelerle müşterek olan işler için de karar verebilirler. Bunun için iki veya daha ziyade belediye meclisi, kendi vazifelerine dahil işlerden, civar belediyeleri alâkadar eden mesail hakkında müzakere ve karar vermek üzere konferanslar aktedebilirler. Bunun için her belediye meclisi gizli rey ile üçer kişilik birer komisyon seçer. Bu komisyonlar konferans heyeti murahhasasını teşkil eder.

Her konferans için, keyfiyeti valiye ihbar etmek lâzımdır. Bunun haricinde diğer muamelâtlı ve muhaberat belediye reisleri tarafından yapılır. Alâkadar belediyelerin sahasında bulunan vali ve kaymakamlar konferansların her celsesinde hazır bulunabilirler. Konferans kararları, alâkadar bütün belediye meclisleri tarafından tasdik edilmedikçe tatbik edilemez.

Bundan başka, kanun, konferanslarda müzakere edilecek işleri tahdit ve takyit etmiştir. Bu tahdit haricine çıkan konferansları içtimain vaki olduğu mahal valisi derhal dağıtır. Ve, konferans azaları 10 ağustos 1871 tarihli kanunun 34 üncü maddesine göre ceza görürler.

Belediye sindikaları; - belediyeler, yukarıda geçen ve muvakkat mahiyette olan konferans kararlarından daha kuv-

vetli olarak ta birleşebilirler. Bunun için de belediyelerin belediyeler arasında müşterek işleri idare etmek üzere sendikalar teşkil edebilirler.

Belediyelerin konferans akti ve sındika teşkili suretindeki birleşmelerinden başka bir de (Komisyon Sindikal) şeklinde iş görmeleri tecviz edilmiştir. Bir de belediye kanununun 16 i inci maddesi ahkâmına tâbidir.

Mezkûr maddeye nazaran müteaddit belediyeler müşterek gayri menkullereve diğer müşterek hak ara malik buldukları takdirde bunların idaresi için, mezkûr belediyelerden her hangi birisinin talebi üzerine Reiscumhur tarafından isdar olunacak Dekre ile (Komisyon Sindikal) teşkil olunur. Bu komisyon azasının adedi mürettebi de dekre ile tesbit edilmiş bulunur.

Bu azaları, her belediye meclisi, gizli rey ile kendi azası arasından seçer. Komisyon, reisi kendi arasında intihap eder. Bu komisyonların mukarreratı, belediye meclisleri kararı hakkındaki ahkâma tâbidir. Komisyon azaları belediye meclisleri yenilendikçe tekrar seçilir. Mükerrer intihapları caizdir.

Memnu içtimalar, hükümsüz kararlar

Belediye kanunu, belediye meclislerinin ne gibi içtimalar ve iştirakler yapabileceklerini tasrih etmekle kalmayarak, bunların aksini de ayrıca tesbit etmiştir. Kanunun 12 inci maddesine nazaran: Belediye meclisleri, kanun ile kendilerine salâhiyet verilmemiş olan hiç bir mes'ele hakkında diğer belediyelerle içtimalar aktedemezler.

Hükümsüz kararları da, aynı kanunun 63 üncü maddesi tasrih etmiştir. Bunlarda, meclisin kanunî içtima mahallinin gayride toplanarak karar ittihazı ve kanunlarla nizamnamelerin hilâfında karar verilmiş olması gibi hususlardır.

Bu nevi kararlar idare heyeti mütaleasile ve valinin emrile hükümsüz addolunur. Yani ittihaz olunmamış gibidir, Bizim belediye kanununda hilafı kanun olduğu iddia olunan bir belediye meclisi kararını Şûrayı Devlet tetkik eder. Halbuki idarî bir muamele olarak hükümsüz addi daha muvafık bir şekildir.

Mahallî İdareler Umum Müdür Müşaviri
K. Naci

Hukuku İdare

İktisadî İşlerde

Geçen sayıdan mabat

Deniz ve denizde seyrisefain

Denizde seyrisefainin nehçi idaresinin tetkiki için denizi, ticaret imanarını ve sanayii bahriyeyi etüd etmek lâzımdır.

Denizde seyrüsefer bütün sefain için serbesttir. Bu hususta beynelmilel bazı ahkâm ve şeraite riayet etmek kâfidir. Kara sularına gelince muayyen bir hududu olan kara suları memleketin bir parçası olarak telâkki edildiğinden, gümrük ve balıkçılık, seyrüsefer hususunda bazı ahkâma tâbi tutulur. Ve bunların zabıtasını da vazii kanun tayin ve tesbit etmiştir.

Bu mıntakanın arzı evvelce seyrisefain ve balıkçılık için 3 mil ve gümrük muhafazası için de 20 kilometre olarak kabul edilmiş idi.

Devlet bu mesafe dahilinde bilâkaydüşart herkese şamil olmak üzere kanun ve nizamlar koyabilir. Fakat bu mesafe haricinde yalnız vatandaşlara ait olmak üzere ahkâm vazedilebilir.

Deniz (kenarı) kara suları

Kara suları devlet emlâki umumiyesindedir. Deniz kenarlarını 1681 tarihli Fransız kanunu su suretle tarif etmiştir:

Deniz kenarı yeni ve tam mehtap zamanında denizin örttüğü ve meydana çıkardığı kısımdan mürekkeptir. Tuzlu göllerde, doğrudan doğruya bir menfez ile veya denizle alâkası olursa deniz kenarlarından maduttur.

Arazinin denizden kazandığı yerlere suyun çekilmesinden husule gelen yerleri teftik etsuyun çekilmesinden hasıl olacak yerleri tefrik etmek lâzımdır. Zira bunlar devletin emlâki umumiyesinden değil, devletin emlâki hususiyesindedir.

Bu araziden devlet istediği şekilde istifade eder. Satar ve kiraya verebilir. Devlet için bunlar birer varidat menbaıdır. Bu itibarla bu gibi yerleri sun'î bir şekilde ihzar etmek devlet menfaatindedir. Devlet buralarda imtiyaz verebilir. Buraların temdidi hududu resmen yapılacak müşahedata tâbidir.

Yani hududunu müşahede tayin eder.

Bahriye vekilinin ihzar ettireceği rapor Şûrayı Devletçe tetkik ve iradei milliyeye iktiran ettirilir.

Bir de nehir mansaplarının tahdidi hududu da Nafia Vekilinin raporu üzerine yapılır. Nehir mansaplarının tahdidi hududu mes'elesi çok mühimdir. Zira buralarda bazı defa eşhasın hukuku tasarrufiyesi mevzuu bahistir.

Vekâletin deniz kenarlarının idaresi üç vekâletin tahtı faaliyetindedir.

1 — Nafia Vekâleti: Turku muabirin tesisi dolayısıyla alâkadardır.

2 — Tahakkuk ettirilecek varidat noktasından Maliye Vekâletinin de alâkası vardır.

3 — Nihayet Bahriye Vekâleti seyrisefain ve balıkçılık mesaili dolayısıyla alâkadar olur.

Buraların bey ve icarı ve yahut her hangi bir şekilde mukavele akti hususunda bu üç vekâletin muvafakati lâzımdır. Ancak bu taktirde müsaade verilebilir.

Balık saydı da müsaadeye mütevakıftır.

Deniz kenarlarındaki yosunları toplamak hakkı herkese aittir. Ve yahut bu hak yalnız komün balkınıdır. Nihayet deniz kenarlarındaki çakıl taşlarının toplanması mes'lesi gelir. Mahkemei temyiz ve Şûrayı Devlet içtihatları bu çakıl taşlarının toplayanlara ait olduğu merkezindedir.

Fakat vilâyet veya kommünün varidat veya zabıta noktalarından dolayı bunların toplanması hakkında bazı takyidat vazına salâhiyetleri vardır.

Ticaret Limanları

Limanlar, fırtınalardan sakınmak için vapurların müracaat ettikleri melcedir.

Ve yahut yolcu ve emtea tahmil ve tahliye ettikleri mahallerdir. Tabî limanların bu hidemata müsait bir vaziyet alabilmeleri buraların tanzim edilmelerini icap ettirir. Limanların ehemmiyeti iktisadiyeleri dolayısıyla hergün daha ziyade terakki etmeleri icap eder.

Ticareti bahriye limanları devletin emlâki umumiyesindedir. Maahaza limanlardaki mütemmim hidemattan madut olan liman teşhizatı hidematı, devletlerce, mahallî eşhası hükmiyeye verilmektedir.

Liman ameliyeleri

Limanı denize ve rüzgâra karşı muhafaza eden bütün ameliyelerin heyeti ummuyesinden ibarettir. Bu ameliyeler su setleri, dalga kıranlar, rıhtımlar, ve limanların methallerini temin için taraklama ameliyeleri, tenvir ameliyesi tahmil ve tahliyei teshil için rıhtım, iskele inşaatından ibarettir.

Bu hidematın cümlesi devlet tarafından ifa edilir. Zira bu hidemat millî menafil temin etmektedir, bunların icrası hususunda hidematı umumiye devlete tatbik edilen ahkâm tatbik olunur.

Pek mühimolanları kanunla az mühimleri de iradei milliye ile icra edilir.

Yalnız müstakil olan limanların ameliyesi tabî devlet tarafından tesis edilmez, bunlar ahkâmı hususiyeye tâbidir. Bunlar mahallî ve yahut fevkalâde varidat ile tesis edilirler. Devlet tarafından tesis edilen limanların entriyen ve idaresi de devlete aittir.

Limana lüzumu olan alât ve edevat ve limanda talî hizmetler

Seyrisefain, limanlarda bir takım hidematın ifasını ve alât ve edevatın ihzarını icap ettirmektedir.

Gemiler için bir takım tesisat lâzımdır. Meselâ tamir için doklar, gemiyi bağlamak için palamarlar ve saire. Emtia için el ile müteharrık alâtı edevat grü, mağazaar, hangarlar.

Bunlardan maada limanlarda şimendifer tesisatı. Ticareti bahriyeyi temin etmek için dellâllık, simsarlık, klâvuzluk işleri tesisi lâzımdır.

Bu ihtiyaçların tatmini şarttır.

Ancak bu şerait altında liman inkişaf edebilir. Bu şerait ya hususî eşhas tarafından temin veya hidematı umumiyei devletten olmak itibarile devlet tarafından ifa edilir.

Limanın işlemesine lüzumu olan bazı hidemat vardır. Meselâ romorkaj. Bu hidemat ve yahut liman için lüzumu olan alât ve edevat eşhası hususiye veya kompanyalar tarafından temin edilirken mes'elenin gayri muntazam ve gayri kâfi bir surette idaresi ve ameliyelerin çok uzun zaman sürmesi memleketin iktisadiyatı namına devletin bu işle alâkadar olmasını icap ettirmiş ve nihayet umuma ait olmak ve istimal edenlerden mutedil bir ücreti istimal almak şartile limana alât ve edevat tedarik edilmiştir.

Bunların tedariki mahallî ticaret odalarına terkedilmiştir ki bu suretle bu müesseselerde istifade etmektedir. Maahaza büyük limanlardaki dok ve rıhtım tesisatı ve inşaat imtiyazlar ile hususî eşhasa verilmekte ise de diğer hidemat ve alâtı edevat tedariki ticaret odalarına bırakılmıştır.

Fakat ticaret odalarının imtiyaz şartnameleri de tabî eşhası saliseninki gibidir.

Limana lüzumu olan aiât ve edevatın temini hususunda ya diğer hidematı umumiyede olduğu gibi imtiyaz usulüne müracaat edilir. Ve yahut ta bir şahsa bu alât ve edevatın temini rüçhanıyeti verilir.

Bu rüçhanıyet ya bir şahsa ve yahut ticaret odaları gibi bir şahsı hükmiye de verilmiş olanlar rüçhanıyeti verildiği zamanda bir mukavele şartnamesi mevcuttur. Ve gene bu mukavelenamede istifa olunacak azamî tarife tesbit edilmiştir.

Yalnız imtiyazla olan farkı şu noktadadır ki Nafia Vekilinin lüzumu olduğu zaman her türlü müdahaleye hakkı vardır. Her zaman yeniden bazı te-Nafia Vekilinin salâhiyeti mahduttur.

Ve bu talepler için ancak bazı defa tazminat vermekle mükelleftir. Halbuki imtiyaz suretinde Nafia Vekilinin salâhiyeti mahduttur.

Rüçhanıyet, ticaret odalarına verildiği zaman tabî idarenin daha vâsi bir velâyeti vardır. Diğer taraftan ticaret odaları bu gibi teşebbüsattan maddî istifade beklemedikleri ve daha doğrusu maddî suretle istifade edemeyecekleri için beynelmilel rekabeti temin etmek üzere limanın derhal tarifeleri tenzil edilebilir ve yeni tesisat, tadilât için de hükümet şahsı saliste olduğu gibi tazminat vermekle mükellef değildir.

Bu hidematın ifasından dolayı tahsil edilecek rüsumun şeraiti mutade dairesinde cereyan etmesi tabî ise de sarfiyat şiddetli bir takım ahkâma tâbidir.

Alınacak rüsüm ancak:

- 1 — Alâti edevatın tamirine.
- 2 — Tecdidine.
- 3 — İhtiyat akçesine.
- 4 — Ticaret odası tarafından atalı edevatın satın alınması için aktolunan istikraz amortismanına sarfolunabilir.

Bunlar temin edildikten sonra fazlai varidat tahakkuk ediyorsa fiat tarifeleri derhal tenzil edilir. Şayet varidat tadat olunan hu masrafa tekabül etmiyorsa o takdirde iradei milliye ile fiat tarifeleri tezyit olunabilir. Ticaret odalarının sırf memleketin iktisadiyatı noktai nazarından dolayı kendi bütçelerinden tahsisat verdiklerine de tesadüf edilmektedir.

İmtiyazdan dolayı tekevvün eden, ihtilâfat hidematı umumiyei nafianın ihtilâfatı misillü halledilir.

Klavuzluk

Klâvuzluk vapurların limanlara girip çıkmalarını temin eden bir hidematı umumiyedir. Klâvuzlar için bu bir monopoldür.

Deniz kenarında bulunan her kommünün klavuzlardan mürekkep bir heyeti vardır. Bunlar devlet memurlarından madut değildir. Bunlar bahriye nezaretinin emri altında ifayı vazife eden bahriyelilerdir. Bu işin bir monopol olması dolayısıyla her bahriyeli klâvuzluğa kabul edilmedikçe vapurları limanlarda sevk ve idare edemez. Bunların istifa

edecekleri ücretler muayyen ve sabittir. Geminin kaptanı bütün mes'uliyeti kabul ederek vapurun klavuz kabul etmiyecek olsa da gene klavuzluk ücretini vermek mecburiyetindedir. Alınan bu ücret devlete ait değildir. Belki klavuzların kasasına girer.

Bu gemiler için bugün bir külfet olmak dolayısıyla limanların beynelmilel sahadaki rekabetine hiç şüphesiz tesir etmektedir.

Romorkaj

Romorkaj klâvuzlukla makis değildir. Bu hususta ahkâmı umumiye caridir.

Limanların Zabıtası

Limanların zabıtası bir çok noktai nazardan tetkik edilebilir.

- 1 — Gümrük noktai nazarından,
- 2 — Sıhhati umumiye noktai nazarından.
- 3 — Ticareti bahriye filosu noktai nazarından ve saire.

Limanların himayesi ve alâtı edevatın muhafazası sıhhati umumiye ve seyrüseferin emniyeti noktai nazarından zabıtai idariyeyi tetkik etmekle iktifa edeceğiz. Limanların zabıtası ile nafia vekâleti meşgul olmaktadır.

Bu hizmet mühendisler ve mütehasşıs memurlar tarafından ifa edilir.

Liman reisleri ayrı bir heyet halinde bir nevi hizmetle meşgul olurlar. Rıhtım âmirleri de vapurların limana girip çıkmalarına, rıhtıma yanaşmalarına-

rına, şamandıralara bağlanmalarile meşgul olur. Bu husustaki salâhiyetler vâsidir.

Verdikleri emirler hilâfına hareket edenler liman zabıta nizamnamesi mucibince tecziye olunurlar.

Klavuzluk için de ayrıca bir heyet vardır.

Limanlar için ayrıca bir nizamname vardır. Binaenaleyh liman zabıtası bir taraftan kanun diğer taraftan da nizamnameler ile tesbit olunmuştur. Tabiî bu nizamata muhalif hareket edenler eşkâli mahsusası tahtında tecziye olunurlar. Turuku umumiyyeden madut oldukları için nizamnamelerin ihtiva etmediği eşkâl turuku umumiye kanunlarile hallolunur.

Limanlar zabıtası limana ve limanın müştemilâtından olan kıstmlara tatbik olunur. Bu müştemilât limanların methalleri, kanalları ve sairedir.

Devlet doğrudan doğruya liman işletirse ve yahut ta imtiyaz suretile eşhası saliseye işletme hakkını vermemişse hizmetin muntazam surette ifa edilmemesinden dolayı husule gelecek zararların telâfisi devlete yahut ta imtiyaz alana aittir. Yani bu husustaki ma mlîes'uliyeti bunlar tahmil etmiştir.

Limanların nehci malîsi

Prensip itibarile masrafın bir kısmı devlete ve bir kısmı da ticaret odasına aittir. Aidat ve rüsumdan alman varidatın bir kısmı liman hidematına sarfedilir. Diğer kısmı umumî bütçeye girer.

Limanların masarifi

Limanların entriyten ve idare masrafını devlet masarifatı umumiyeden telâkki ettiği için bunları tamamen kendisi deruhte etmiştir. Evvece liman hidematı masrafı kâmilen hükümet tarafından ifa edilirken bu masrafın ehemmiyeti karşısında vilâyet ve mahallî ticaret odalarının muavenetlerine müracaat edilmişti. Bilâhare vilâyetlerin muavenetlerinden sarfi nazar edilmiş ve masrafın devlet ve ticaret odaları tarafından temin edilmesi kabul olunmuştur. Umumiyet itîbarile elyevm limanın idare ve entreyen masarifini devlet deruhte etmiştir. Alât ve edevat tamamen ticaret odaları tarafından temin edilmektedir.

Limanın islahı için vaki olacak sarfiyatın da nısfını devlet ve nısfı diğerini de ticaret odaları deruhte etmiştir.

Limanların varidatı

Varidat gerek devlet ve gerek şahsı hükûmî tarafından limanlarda tahsil olunan her nevi rüsumlardan ibarettir. Bu resim ister devlete ait yani vergi şeklinde olsun ister istimal mukabili alınmış olsun bunların varidatı mahduttur.

Devlet tarafından istifade olunan resim ile mahallî idare tarafından istifade olunan resmi birbirinden tefrik etmek lâzımdır.

Hükümet tarafından tahsil olunan en mühim resim rıhtım resmidir. Bu resim vapurun hacmi isti- abisine nisbetle istifa olunur.

Millî ve ecnebi sefain arasında rıhtım ücreti arasında fark yoktur.

Bir müddet sonra rıhtım resmini ayrı bir resim olarak istifaya başladılar ki vapurların hacmi istiabisi nisbetinde alınan para ayrı bir resim haline inkılâp etti. Ve bu limanın ıslahına sarfedilmeğe başlandı.

Limarlarda alman resim, vapurların hacmi istiabisine göre değiştiği gibi tahmil ve tahliye ettikleri eşyanın cinsine limandan sureti istifadesine nazaran da değişmektedir.

Limarlarda bu rüsumdan maada karantina resmi, bazı pul suretile istifa olunan ehemmiyetsiz resimler de vardır.

Devletin istifa ettiği bu resimden başka mahallî idarenin tahsil ettiği resim vardır. Evvelâ alât ve edevatın istimali resmi vardır. Saniyen seyrisefain için mahallî resim namile bir şey görülür, alât ve edevatın tecdidi ve entretiyen resimleri de keza bu kabildendir.

Maahaza bu hususta vazolunan resimlere esas olmak üzere vapurun nevi, limanda tavakkuf müddeti, vapurun mensup olduğu limandaki tediyesine mecbur olduğu masraf nisbeti (mukabili bilmisil) tahmil veya tahliye ettiği emtianın cins ve nevi ve yolucların seyahat ettikleri mevkiler gibi noktalar nazarı dikkate alınmaktadır.

Liman masarifatını temin için müracaat olunan vasıtalr

Şüphesiz ki devlet limanın masrafını temin etmek için bütçesine müracaat etmektedir. Bunlar

dan başka müracaat edilecek ikinci vasıta da istikrazdır.

Bunlara karşılık olarak ta ekseriya hacmi istiabiden alınacak rüsum gösterilmektedir. Devletler elyevm bütçelerde limnalardaki masrafa iştirak etmektedir. Halbuki ticaret odaları limanlardaki taahhüdatlarını ekseriya istikraz ile temin etmektedirler. Ve karşılık olmak üzere istimal resmi olarak vapurlardan istifa ettikleri rüsumu göstermektedirler.

Bu resimlerin tahsiline ve istikrazların aktine ticaret odasının teklifi üzerine şûrayı devlet müsaade etmektedir. Binaenaleyh ticaret odalarının masrafi vapurlardan istifa olunan alât ve edevat ve istimal resimlerde temin edilmektedir.

Limanların nehci iktisadîsi

Limanların inkişafı iktisadisini temin eden şeraiti ahval şunlardır:

- 1 - Kurbiyet.
  - 2 -Transit yolu üzerinde bulunmak.
  - 3 -Vapurların limanlardan kolaylıkla istifade edebilmeleri.
  - 4 -Memleketin dahili ile kolaylıkla münasebette bulunabilmesini temin edecek yolların mevcudiyeti.
  - 5 -Liman fiat tarifesinin ilmi esasata istinat etmesi yani beynelmilel rekabette muvaffak olması.
  - 6 -Limanda alâti edevatın asrı ve mükemmel olması.
- Bu şeraitten sonra diğeri mühim olan şerait

tahmil ve tahliye masrafının hakikî ve makul olması, limanda vukua gelen sirkat ve sui istimallerden dolayı sigorta ücretlerinin gali olmaması lâzımdır. Hatta gümrük muamelâtının kolay veya müşkül olmasının liman inkişafı ile alâkadar olduğunu söylersek mübalâğa telâkki edilmemelidir.

Millî ticaret filusunun terakkisi de limanın inkişafı ile mütenasıptir. Nasıl millî ticaret filusu mükemmel limana malik olan devletlerde de mevcutsa keza mükemmel limanı olanların da millî ticaret filusu zengindir ve müterakkidir. Bunlar birbirleriyle alâkadar olan ve yekdiğerini itmam eden şeylerdir.

Ecnebi limanların rekabetleri de millî limanların inkişafına yardım eder.

Bu rekabet transit muamele üzerine tesir icra eder. Beynelmilel rekabet neticesinde limanın ithalât ve ihracatını tenakus edebilir. Binaenaleyh merkezîyet ile idare olunan limanlarda devlet ecnebi limanlara rekabet edebilmek üzere gerek kendisinin ve gerek ticaret odalarının istifa ettiği rüsumun miktarını tenzil etmek mecburiyetinde kalmıştır. Zira yüksek rüsum istifası ecnebi vapurlarının başka mahalleri transit mevkiî ittihaz etmelerine sebebiyet vermiştir.

Antrepolar resmi: Bu gümrük resmine ilâve edilen munzam bir resimdir. Bu resim Avrupa'nın haricindeki memleketler müstahselâtında olup doğrudan doğruya müstahsil memleketlerden gelmeyipte evvelâ başka bir limana uğrıyan oradan transit suretile ikinci defa olarak limana gelen emtaadan

alınır. Meselâ Afrika'dan gelen kahve, doğrudan doğruya Afrika'dan İstanbul'a gelmeyipte Marsilyaya ve buradan İstanbul'a gelirse bu resim alınır bu kıymeti üzerinden alınan bir resim diğel belki sıkleti üzerinden alman gümrük resmi munzamdır. Bu sistem transit muamelâtının ana vatan limanlarına intikaline yardım eden bir şekildir.

Millî limanlar ancak bu suretle himaye edilebilir. Ve binaenaleyh netice itibarile doğrudan doğruya memlekete giren bir emtia doğrudan doğruya memlekete girmiyen bir emtia ile rekabet edebilecektir.

Hatta bu hususta daha ileri gidilerek her memleketin istihsalâtının doğrudan doğruya ilk memleket imanına gelmesi şart ittihaz edilir. Bu takdirde bu resim munzam istifa olunmaz emtia mutavassıt bir memleket limanından tahmil edilmişse resmi munzam tediye edecektir.

Bugün limanların inkişaf mes'elesi memleketin hak bakasile alâkadardır denilse mübalâğa edilmemiş olur.

Limanlarda merkeziyet ve muhtariyet sistemleri

Limnalar İdarî teşkilâtları itibarile ya merkeziyet veya muhtariyet usullerde idare olunurlar. Fransa'da merkeziyetle halbuki İngiltere'de bilâkis limanlar ademi merkeziyetle yani muhtariyetle idare olunurlar. Ve hükümetin bir noktadan müdahalesi vaki değildir. İngiltere'de limanlar o derece ticarî

bir heyet ile tesis edilmiştir ki kırk sene evvel mahkeme bir İngiliz limanının iflâsına hükmetmiştir. Diğer memleketlerde ise hükümetin malî muavenetile mahallî teşekküller limanları idare ederler. «Jen» limanı buna bir misal teşkil eder. Fransa limanları şimdiye kadar merkezî bir usul ile idare edilirken son zamanlarda limanların inkişafında mühim bir rol oynadığı gayri kabili münakaşadan muhtariyet usulü tesis etmeğe başlamıştır.

Efkârı umumiye limanlara da iktisadî ve malî muhtariyet verilmesi lüzumunu kabul etmiştir.

Efkârı ummuyenîn bu husustaki şunlardır.

1 - Limanın muhtelif idarelerinin birbirlerinden uzak mesafede bulunması.

2 - Bunların-mahallî idareler tarafından devletten daha, iyi idare edilebilmeleri.

3 - Mahallî menafî mes'elesi mevzuu bahsolduğunda masrafa mahallî idarelerin tahammül etmeleri lüzumu vardır. Ve bu şekilde devletin tahsisat vermesi gayri mantikidir. Filvaki muhtariyet ile idare olunan limanlar bazı memleketle le iyi neticeler vermişse de ticareti bahriyesi kuvvetli olmayan devletlerde hükümetin malî düdabalesi tecviz ve hatta elzem dahi addedilmektedir. Ti taretî bahriyesi pek o kadar kuvvetli olmıyan Fransa bile bu usulü kabul etmiştir.

Maahaza her iki usulün teshilinde en mühim. Rol oynıyan keyfiyet limanların vaziyeti coğrafisi, amele ücretinin az veya çokluğu, mevadî ip-

tidaiyenin kıymeti velhasıl bir kelime ile limanın inşası için ihtiyar olunacak masrafın miktarıdır.

Hükümetin bunlara tahsisat vermesini icap ettiren diğer bir mecburiyette rakip ecnebi limanlardır. Bu itibarla hükümet verdiği tahsisatın mahalli sarfını tetkik etmek ihtiyacile limanlara müdahale etmek mecburiyetinde kalmaktadır. Diğer taraftan bu kontrolün şekli de memleket ile değişmektedir. Nitekim Fransa limanlarının kontrol heyeti mahallî belediye meclislerde azalarından tereküp etmek itibarile, siyasî bir teşekkül mahiyetinde oldukları gibi salâhiyetleri de mahduttur. Bilâkis İngiltere’de kontrol heyeti memleketin siyasî dalgalarından daha az müteessirdir.

Her iki teşekkül için mevzuu bahsedilen muhassenat ve muhazir nazari dikkate alınacak olursa küller olan meclisler ile yaptıracağına ticaret odahükümet malî müdahalesini tamamile siyasî teşeklerini bu vazife ile alâkadar kılsa belki daha iyi etmiş olacaktır.

Limanların muhtariyet ile idare olunması hakkında serdedilen mülâhazat varit gibi geliyorsa da bunların yalnız hodgâm menfaatlarını nazari itibara almakta doğru değildir. Zira bunlar mahallî bir şekil olmaktan ziyade belki millî mahiyeti haiz müesseselerdir.

Limanların idaresinde yalnız bunların hodgâm menafii nazari itibara alınmış olsaydı belki muhtariyet usulü tesisi muvafık olurdu, fakat limanlar mahallî birer teşekkül olmaktan ziyade mahalli alâkadar eden birer millî müessesedir. Binaenaleyh

bunlarda da menafii âliyei vataniye düşüncesi hükümetleri müdahale ve kontrole sevketmiştir.

Esasen serbest tarife tanzimi hakkı limanlara tahsis edilmiş olsaydı bunlar arasında rekabet ve binnetice ademi müsavat tevlit edilmiş olurdu.

Hükümetten tahsisat alan limanlar yalnız malî değil, belki teknik noktai nazarından da kontrole tâbidir.

Tahsil edilmekte olan rıhtım ücretinin kaldırılması limanlar bütçelerinin tevzinine kifayet etmiş olsaydı malî mes'ele kalmazdı.

Fakat bunun tatbikatta mümkün olamaması, Fransa'da limanların tarzı idaresinde muhtariyetin mevzuu bahsedilememesini intaç etmiştir.

Buna rağmen Fransa'da bazı teşebbüsat yapıldı, netekim 1912 senesi liman kanunu 1916 senesinde tadilâta uğradı. Fakat vaki olan hücum üzerine hükümet kanunu tatbik etmekten vaz geçti. Zira yeni kanun ile teessüs eden liman meclisi idaresi tarafından temsil edilen bir şahsiyeti maneviye idi. Ve mahallî ticaret odasının adeta bir şubesi halinde idi. Halbuki efkârî umumiye müstakil ve muhtariyetini haiz bir meclisi idare ve bir müdür istiyordu. Bu mahzurların bertaraf edilmesi için kanun 1920 senesinde gene tadil edildi ve son kanun Fransız limanlarına şahsiyeti hukukiye temin etmekle beraber heyeti idare ve onun kuvvei icraiyesi mahiyetinde olan müdiriyyette bir incisam ve beraberlik temin etmiştir ki bu suretle hükümeti merkeziyeye karşı da liman tamamilen müstakil bir vaziyette idi. Bu

suretle tam bir istiklâl ve muhtariyet kazanan limanların düştükleri fena vaziyetler Fransa'da nazari dikkati celbettikten sonra kanun bilâhare tekrar gözden geçirildi ve şekli ati tespit olundu. Fransız limanlarına muhtariyet vermek hükümetçe mecburî olmadığı gibi mahallî idarelerde de bunu talep ve iddia edemezler. Fakat Şûrayı Devletin karan ve alâkadar olan Nafia, Maliye, Bahriye ve Ziraat nezaretlerinin tensip ve talepleri üzerine bazı limanlara muhtariyet verilebilir.

Emirname limanın hududunu tesbit ve tayin edeceği gibi ikinci derecede limanları da ihtiva edebilir. Bu suretle teşekkül eden liman idaresi şahsiyeti hukukiyeyi haiz bir müessesel umumiyeye sıfatını iktisap eder, İdaresi bir heyeti idare ile bir müdüre mevdudur. Fransa liman idareleri, limanın vaziyeti iktisadiyesine nazaran 5, 9, 11, 15 azadan mürekkeptir.

Limanın hududuna dahil her ticaret odası tarafından birer, her belediye meclisi tarafından birer ve her vilâyet meclisi tarafından birer aza tayin edilir. Bundan maada mücavir ticaret odaları tarafından tanzim olunan listeye nazaran emirname ile diğer aza tayin olunur. Meclisi idare aralarında bir reis ve bir reisi sani intihap eder, Ve meclisi idarenin vezaiî liman hidematının, alât ve edevatın, işletme muamelâtının hüsnü cereyanım ve sanayi varidatını temin hususunda kararlar ittihaz etmektir. Yalnız pek mühim ve pek müstesna kararlar ancak Nafia nezaretinin nazari dikkatine arzedilir ki burası da nihayet sekiz gün zarfında noktai na-

zarlarını liman heyeti idaresine bildirmeğe ve bir ay zarfında esbabı mucibe ile kararım tebliğ etmeğe mecburdur. İşte nafia nezaretinin liman idaresindeki müdahalei resmiyesi bundan ibarettir.

Liman idaresinin masarifi: Müessese vezai finin ifası için verilen ücret, idare emvalinin hüsnü muhafazası için vuku bulacak sarfiyat ile tamirat bedelidir.

Varidata gelince: Liman idaresine terkedilen rıhtım ücreti, müruriye ücreti, müruriye ücreti, tonilâto resmi ve sairedir, Bundan mâada, mücavir vilâyet ve nahiyelerden yapılan istikrazlar, fevkalâde varidat meyanına dahil olur, aynı idareler tarafından tanzim edilen limanın bütçesi nafia nazırı tarafından tasdik edilir.

İcra hususunda, meclisi idarenin yanında bir de müdür vardır.

Meclisi idare tarafından gösterilen üç namzet meyanında birisi emirname ile tayin edilir.

Müdürün iki hakkı vardır. Birinci: Heyeti idarenin kuvvet icraiyesi reisidir, ikinci: Hükümet merkeziyenin mümessilidir. Heyeti idarenin mümessili sıfatile lâzım gelen vazifelere memur tayin eder. Hükümeti merkeziye sıfatile de liman idaresinin arazisi dahilinde bulunan şimendifer, sıhhiye, gümrük ve polis teşkilâtını kontrola hakkı vardır.

Limanların himayesinin ancak muhtariyet idare ile kabil olabileceğinde herkes musirdir.

Maahaza limancıların muvaffakiyetlerinin başlıca âmillerinden biri de limanın vazî

yeti coğrafiyesi, teşkilâtı ticariyesi, asrî alât ve edevata malik olması, memleketin dahili ile kolay ve müsavi surette irtibat edebilmesidir.

Seyrisefain ve ticareti bahriye

Seyrisefain sanayii hususî bir takım kanunlar ile tedvir olunur. Seyrisefain ötedenberi idarenin vilâyeti altında icrayı faaliyet eder. Ve memleketin bahriye kuvvetile daima alâkasını muhafaza etmiştir. Devletin seyrisefain ve ticareti bahriyeye müdahalesi lâzımdır. Bu memleket için faidelidir.

Bu müdahalenin lüzumlu ve faydalı olmasındaki mülâhaza şudur: Ticareti bahriye askerî bahriyenin göz bebeğidir. Askerî bahriyenin kıymetli evlâtları stajlarına ticareti bahriye filosunda başlar, ticareti bahriye filosunun tezgâhları askerî bahriyeye yardım eder. Diğer taraftan beynelmilel rekabet millî ticareti bahriyenin himayesini icap ettirir ve nihayet müstemlekelerde millî ticareti bahriye sayesinde ana vatanla daima temaslarını muhafaza ederler. İşte bu sebepler ticareti bahriyede devletin müdahalesi esbabını muhakkak ve meşru kılar.

Seyrisefain ve ticareti bahriyenin hututu esasiyesi:

1 - Nakliyat ve fiat tarifesi itibarile sanayii bahriye tamamen serbesttir.

2 - Zabıta, askerî bahriye ve gemicilerin şahsen himayesi noktalarından hükümetin gayet sıkı bir

müdahalesi vardır. Diğer taraftan millî ticareti bahriyenin hukuku umumiyei düvel ile münasebeti vardır.

Binaenaleyh devletin ticareti bahriyeyi himayeden dolayı müdahalesi çok sıkı olacak olursa bunun aksülâmeli devletin münasebatı ticariyesinde görülecektir. Diğer devletlerde mukabelei bilmisile kalkacaklardır.

Seyrisefain ve millî ticareti bahriye mes'alesi iki noktai nazardan tetkik edilebilir.

- 1 - Ticareti bahriyenin nehçi idaresi.
- 2 - Ticareti bahriyenin nehçi malî ve iktisadisi.

Ticareti bahriyenin nehçi idarisi

Bir kaç nevi seyrisefain vardır.

1 - Sahrası mahdut seyrisefain:25 tondan noksan olan vapurların merbut buldukları limanlarından 15-20 mil mesafeye kadar gitmelerine müsaade edilir.

2 - Kabotaj seyrisefaini. Kabotajda iki kısma ayrılır: 1 - Millî limanlar arasında, 2 - Beynelmilel kabotaj. Millî limanla ecnebi liman arasında ve yahut iki ecnebi liman arasında seyrisefain.

Bunlar içinde ayrı ayrı ahkâm mevcuttur.

Diğer taraftan geminin tabiiyetine gelince: Millî bayrak keşide etmek için bir takım şerait lâzımdır. Bu hususta ticareti bahriye kanununda tafsilât vardır.

**Millî ticareti bahriyelim asayiş, sıhhati
umumiye ve zabıtası hakkındaki
mevzuatı kanuniye**

Asayiş, sıhhati umumiye ve zabıta hakkındaki mevzuat sanayii nakliyenin heyeti umumiyesini alâkadar ettiği gibi mücehhez, kaptan ve yolcunun mneaffini temin etmektedir.

Bir çok zamanlar liman zabıtası, limana girip ve çıkmak ve rıhtıma yanaşma gibi hareketlerden ibaret telâkki edilirdi.

Asayişe ait inzibat noksan olmakla beraber sıhhati umumiye meselesi büsbütün ihmal edilmişti. Bu hususa ait mevzuat anrak 1907 senesinde tayin edilebilmiştir.

Asayiş sıhhati umumiye ve zabıta meselesini üç noktai nazardan tetkik edebilir,

- 1 - Geminin teçhizatı,
- 2 - Geminin memurları.
- 3 - Seyrüseferi temin etmek için kaptana tahmil edilen vecaip.

Geminin teçhizatı

Prensip itibarile sanayii bahriye serbesttir. Binaenaleyh gemi inşası şekli hakkında hiç bir ahkâmı mevzua yoktur. Fakat seyriseferin maruz kaldığı tehlikelerden dolayı gemi de mevcut alât ve edevat yani geminin teçhizatının entriyetyeni asayiş noktai nazarından bazı tahdidata tâbidir.

Seyrisefain kazaları bazı defa geminin eskili-

günden ve yahut haddi istiabisinden fazla olarak tahmilinden ve yahut lüzumu olan alât ve edevatın noksanlığından ileri gelmektedir.

Binaenaleyh gemi tâbi olduğu devlet limanında sıhhati umumiye ve asayiş noktasından nezaret altındadır.

Hükûmetin bu husustaki müdahalesi gayet doğru ve makuldür.

Birinci müdahale: (muayene) geminin şeraiti

1 - Yeni inşa edilen gemilerin seyrüsefere kabiliyeti olup olmadığının tetkiki.

2 - Seyrisefere başladıktan sonra yapılan müdahaleler.

Birinci müdahale muayene, geminin şeraiti fenniye dairesinde inşa edilip edilmediğinin tetkiki ve sıhhati umumiye ve emniyeti umumiye noktalarından yapılması lâzım gelen tesisatın yapılıp yapılmadığının teshil etmektir. Bu hususta tabî bir şehadetname verilir. Bunu liman reisi verir. Bu karara bahriye vekâleti nezdinde itiraz edilebilir.

İkinci müdahale: (muayene) Bu senede bir defa muntazaman icra olunur. Fevkalâde olarak ta senevi muayeneden maada gemiler muayeneye tâbi tutulurlar.

Bu ikinci müdahale ile gemi bir sene zarfında seyrüsefer etmeğe mezundur. Bu şehadetnameler bahriye müfettişi tarafından verilir. Ve onlar geminin alâtı edevatının tam ve mükemmel ve memurlarının noksan olmadığına kanaat getirdikten sonra verirler, muayene her ay muntazaman yapılır.

Ecnebi gemileri de yolcu alabilmeleri için tâbi olduğu devletin bu husustaki salâhiyettar makamından almış oldukları şehadetnamelerini ibraz etmeğe mecburdurlar. Aksi takdirde yolcu ve eşya almaktan menedilirler.

Sefam memurlarının sureti intihap ve tayini

Prensip itibarile gemi kaptanları, vapurun memur ve tayfaların intihap ve tayinde serbesttirler. Yalnız gemicilerin sülûsanının vatandaşı olması mecburiyeti vardır. Hükümet asayiş ve emniyeti umumiye noktasından memur ve tayfaları intihap ve tayine bunlarda bazı ehliyet aranması itibarile müdahale eder.

Ehliyet, makinist, ateşçi ve kaptan ve gemi zabitanında aranır. Bunların ticareti bahriye mektebi mezunu olmaları şarttır.

Seyrüseferi temin için kaptana tahmil edilen vecaip

- 1 - Müsademelerin men'i hususunda tahmil olunan vecaip.
- 2 - Vapurların hareket ve muvasalatlarında tahmil olunan vecaip.
- 3 - Evrakı müruriye itibarile kaptanın vecaibi.
- 4 - Limana girerken ve limandan çıkarken kaptanın vecaibi.
- i
- 5 - Kaptanın devlet makamatına karşı olan vaziyeti.
- 6 - Kaptanın yolcuların ve gemicilerin üzerindeki salâhiyeti.

Ticareti bahriye teşkilâtı

Ticareti bahriye memurları ve gemicilerin intihap ve istihdamı hakkında bazı ahkâm mevcuttur.

Bunlar ecirdirler. Binaenaleyh mukavelename tanzim edilir. Disiplin hakkında bir meclisleri mevcuttur. Ve tasarruf hizmetleri de vardır.

Ticareti bahriyenin nehci malî ve iktisadisi

Nakliye fiatları: Nakliye fiatları serbest olarak tesbit olunur. Ve tamamen rekabet dairesinde cereyan eder. Şu halde nakliye ücretleri maliyet fiyatından biraz farklı olarak tesbit olunur. Nakliye-maliyet fiatı.

- 1 - İnşa ve işletme masrafı.
- 2 - Sigorta.
- 3 - Tediyesine mecbur olduğu liman rüsumu gibi masarifat,

nakliye fiatlarının tesbitinde nazarı dikkate alınmaktadır.

Seyrisefain ve nakliye tarifelerinin tesbitinde nazarı dikkate alınacak nokta: Yolcular hakkında mesafe ve mesafenin konfor noktasından müddeti nazarı dikkate alınarak tarife fiatı tesbit olunur. Eşyalar hakkında ise sıklet ve hacmi nazarı dikkate alınır.

Ticareti bahriyenin himayesi

Ticareti bahriyenin himayesinin iki faidesi vardır.

- 1 - Vapur inşalarında tezgâhların temin ettiği menafi,
- 2 - Teçhizat noktasından hu bapta v :-Tımacak ahkâm memleket limanlarının doğru doğruya memleketin menafiini tehlikeye vazelmemelidir.

Hatta memleketin beynelmilel münasebeti bile nazarı dikkate alınmak suretile ticaret, bahriyenin himayesi hakkında ahkam vazedilmemelidir.

Ticareti bahriyenin himayesini icap ettiren esbab

Ticareti bahriyenin himayesini icap ettiren sebeplerden biri: Gemi inşaatım teşvik ve tergip etmek içindir. Zira gemi inşaatı memleket iktisadiyatile alâkadardır. Diğer sebeplerden biri de teçhizat meselesidir.

Teçhizat ve seyrisofer mes'elesi de himayeyi icap ettirmektedir. Devlet, inşaat mes'elesi gibi teçhizatın da asgarî bir fiatla temin edilmesi hakkında millî menafî namına müdahale etmek mecburiyetindedir.

Meselâ kömür fiatlarının teshilinde gemi alât ve edevatının iştirasında asgarî fiat temin etmelidir. Ticareti bahriyenin nehçî idaresi de bu hususta büyük bir rol oynamaktadır.

Binaenaleyh devlet menafii âliyei iktisadiyesini temin etmek için millî ticareti bahriyeyi himaye etmek mecburiyetindedir.

Devletin bu husustaki muvaffakiyeteri kendisine beynelmilel sahada da muvaffakiyetler temin eder,

Ticareti bahriyenin himayesinde tatbik olunan muhtelif şekiller

Himayennin iki hedefi olup biri inşa ve ikincisi ele seyrisefain noktasındandır.

Nazariyatta himaye için üç şekil tatbik olunur.

- 1 - Ecnebi gemilerin memnuiyeti.
- 2 - Ecnebi gemilerinin tâbi olduğu himaye rüsumu.
- 3 - Milli sanayie mükâfat.

Ecnebi gemilerinin memnuiyeti: Millî bayrağı taşıy gemilerin memleket dahilinde inşası ve yahut ta hiç olmazsa memleket dahilinde tamiri ve yahut ta memlekete yapılacak ithalâtın millî bayrakla yapılmasını temin etmek.

Himaye rüsumu: Memaliki ecnebiyede inşa edilen gemilerin müthiş bir gümrük rüsumuna tâbi olması ve yahut ta memleket dahilinde inşa edilen, gemilerin bazı teşkilâta nail olmaları. Bu himayeyi inşaat hususundadır.

Seyriseferdeki himayeye gelince: Bu da ecnebi gemilerinin, millî gemilerden fazla olarak bir resim vermesi. Meselâ ecnebi geminin naklettiği eşyadan millî bayrağın naklettiğinden fazla bir resim alın-

ması suretile temin edilir. Meselâ antrepo ve yahut ta menşе rüsumundaki fark gibi.

Millî sanayiın mükâfatına gelince: Bu da doğrudan doğruya devlet tarafından gerek tezgâh sahiplerine ve gerek mücehhezlere verilen mükâfattır.

Bu ticareti bahriye ile iştigal edenlere bir muavenettir ki bu suretle hükümet ithalât ve ihracat eşyasının nakliye ücretlerinin tenziline yardım etmiş olur.

Yalnız bu sistemin devlet bütçesi için bir bar olduğu hakkındaki mahzur varidi hatırdır.

Fakat millî menfaat bazı defa devletin bu şekilde hareket etmesini icap ettirmektedir.

Ticareti bahriye himayesinin Fransadaki tarihçesi

Ticareti bahriyenin himayesi prensibi 14 üncü Lui zamanında vazedilmiştir. 1659 senesinde Fuke Kremodelin himaye sistemine cevap vermek için ecnebi gemilerinin hacmi istiabi rüsumuna tâbi olduğu kabul etmiştir.

1669 senesinde Kolyer antrepo resmi munzamını kabul etmiştir. İhtilâli kebir esnasında himaye sistemi büsbütün ifrata vardırılmıştır. Bu meyanda kabul edilen şekiller şunlardır:

- 1 - Memaliki ecnebiyede inşa edilen gemilerin millî tabiiyete kabul edilmemesi.
- 2 - Kabotajın millî bayrağa inhisarı.
- 3 - Ecnebi gemilerinin ithalât yapmaması.

1860 senesinde kabul edilen bir kanun bu şekillerin mahzurlarını nazarı dikkate alarak yalnız kabotaj mes'elesini idame etmiş ve birde memaliki ecnebiyede inşa edilen gemilerin millileştirmesinde bunların oldukça masraflı bir gümrük resmine tâbi olacaklarını tesbit etmiştir. Bu sistemin tatbiki ticareti bahriye noktasından Fransa'yı acınacak bir hale getirmiştir.

Ticareti bahriye filosunun ve Fransız tezgâhlarının izmihlâlini mucip olmuştur.

Ve ticareti bahriyenin terakkisini temin için muhakkak bir himayeye ihtiyacı olduğu neticesine varılmıştır. Ve nihayet 1906 senesindeki kanun şu ahkâmı vazetmiştir:

- 1 - Kabotaj ve roorkajın millî bayrağa tahsisi.
- 2 - Memaliki ecnebiyede inşa edilen gemilerin tâbi olduğu gümrük resminin hayliden hayliye tezyidi.
- 3 - Millî gemilerin tamiri mes'eesinde millî tezgâhların tamiri mes'eesinde millî tezgâhların himayesi.
- 4 - Antrepo menşe resmi munzamlarının yeniden ihdası.
- 5 - Millî inşaat ve millî teçhizat himaye etmek gayesile mükâfat şeklinde tahsisat verilmesi.
- 6 - Gene millî ticareti bahriyeyi teşvik ve terğip için postaların nakli mukabilinde verilen tahsisat.

Millî ticareti bahriyeye mükâfat ve tahsisat verilmesi

Millî ticareti bahriyeye mükâfat veya tahsisat verilmesinden devletin maksadı inşaat ve teçhizatı himayedir.

Bu hususta bir çok usuller tecrübe edilmiştir. Hepsinin muhassenat. ve mahzurları tetkik edildikten sonra nihayet şunlar kabul olunmuştur.

1 - Memlekette inşa olunacak her gemi için bir mükâfat vermek.

2 - Teçhizat için bir mükâfat vermek, inşaat için verilecek mükâfat geminin hacmine nisbetle verilir. Techizat mükâfatına gelince her millî gemi bir mükâfat almaktadır. İster memlekette, ister memaliki ecnebiyede inşa edilmiş olsun bu hususta fark gözetilmemektedir. Sırf millî ticareti bahriyeyi himaye maksadile hükümetin yaptığı bir muavenettir.

Devamı var

İbrahim Âli

Mülkiye Mektebi ve Harp Akademisi
Hukuku İdare Hocası
